

Juridiska institutionen,

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Examensarbete HRO800, 30 HP

GÖTEBORGS UNIVERSITET

HANDELSHÖGSKOLAN

Skolan – polisens förlängda arm?

*Om att införa en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen,
och hur en sådan anmälningsskyldighet kan komma att påverka
relationen mellan skolan och dess elever*

Elsa Bark

Handledare: Tormod Otter Johansen

Examinator: Sara Stendahl

Innehåll

Förkortningslista	4
1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeformuleringar	6
1.2 Metod och material	7
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Publikationer i angränsade områden	10
1.5 Vad innebär Skolsäkerhetsutredningens tilläggsdirektiv 2023:22?	12
2. Samverkan i ett brottsförebyggande syfte och begränsningar därtill	16
2.1 Samverkan mellan skola, socialtjänst och polis idag	17
2.2 Särskilt om sekretessbestämmelser	19
2.2.1 <i> Sekretessbestämmelser som särskilt rör skolan</i>	20
2.2.2 <i> Sekretessbrytande bestämmelser i syfte att förebygga eller beivra brott</i>	21
2.2.3 <i> Sekretessbestämmelsernas betydelse för anmälningsskyldigheten</i>	24
3. De olika myndigheternas syften, ändamål och verksamhetsområden	25
3.1 ...men först ett förtydligande av begreppen brottsförebyggande och brottsbekämpande 25	
3.2 Skolan	28
3.2.1 <i> Skolans brottsförebyggande roll</i>	29
3.3 Polisen och socialtjänsten	32
3.3.1 <i> Särskilt om barn och unga som begår brott</i>	34
4. Anmälningsskyldigheter idag	37
4.1 Anmälningsskyldigheter som åvilar skolan	37
4.1.1 <i> Orosanmälan till socialnämnden</i>	37
4.1.2 <i> Anmälning av trakasserier inom skolans verksamhet</i>	39
4.2 Anmälningsskyldigheter för brott eller misstanke om brott	39
4.2.1 <i> En polismans rapporteringsskyldighet</i>	40
4.2.2 <i> Skatteverkets skyldighet att anmäla vid misstanke om brott</i>	41
4.2.3 <i> Revisor och konkursförvaltarens skyldighet att anmäla vid misstanke om brott</i>	42
4.2.4 <i> Särskilda myndigheters och andra aktörers anmälningsskyldighet för bidragsbrott</i>	43
4.3 Sammanfattning av syftet med dagens anmälningsskyldigheter i relation till den tilltänkta anmälningsskyldigheten	44
5. En analys av potentiella intressekonflikter som kan uppstå vid införandet av en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen	47
5.1 En utvidgning av skolans verksamhetsområde – att utbilda och fostra	47
5.1.1 <i> Att anmäla brott – en brottsförebyggande eller brottsbekämpande åtgärd?</i>	50

5.1.2	<i>Skyddsbehovet som ligger till grund för tidigare anmälningsskyldighet är inte fokuset för den tilltänkta anmälningsskyldigheten</i>	54
5.2	Relationen mellan skolan och dess elever – en potentiellt förlorad tillit	55
5.2.1	<i>Potentiell effekt av underlåtenheten att polisanmäla</i>	58
5.3	Värdet av dubbla anmälningar – särskilt gällande barn under 15 år	60
5.3.1	<i>Avvägningen mellan rättsväsendets åtgärder och sociala insatser</i>	63
6.	Avslutande och sammanfattande diskussion	65
6.1	Anmälningsskyldigheten i förhållande till samverkan och sekretess	65
6.2	Anmälningsskyldigheten i förhållande till relationen mellan skolan och dess elever, beaktat ramen för skolans verksamhetsområde	65
	Källförteckning	68

Förkortningslista

AD	Arbetsdomstolen
ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
BrB	Brottsbalk (1962:700)
Brå	Brottsförebyggande rådet
Dir.	Direktiv
FL	Förvaltningslag (2017:900)
FOF	Folkbokföringsförordning (1991:749)
HD	Högsta domstolen
JO	Riksdagens Ombudsmän / Justitieombudsmannen
Komvux	Kommunal vuxenutbildning
LUL	Lag(1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
PolisL	Polislag (1984:387)
Prop.	Proposition
SIG	Sociala insatsgrupper
SkbrL	Skattebrottslag (1971:69)
Skoll	Skollag (2010:800)
SKR	Sveriges kommuner och regioner
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
SOU	Statens offentliga utredningar
SSPF	Skola, socialtjänst, polis, fritid
TSI	Tidiga och samordnade insatser

1. Inledning

Skolan är den plats där barn och ungdomar spenderar stora delar av sitt liv mellan 6 – 18 års ålder vilket också innebär att skolan är en påverkansfaktor för hur barn och unga riskerar att bli en del av, eller har möjlighet att undvika, ett liv i kriminalitet. Skolan har en skyldighet att anmäla till socialnämnden om de har kännedom om eller misstänker att ett barn far illa, men idag har varken skolan eller dess personal någon skyldighet att anmäla en elev om de misstänker att denne har begått ett brott.

En alltmer offensiv kriminalpolitik anas i Sverige, och regeringen tar nu krafttag mot kriminaliteten. Bland annat finns det förslag på att straffmyndighetsåldern ska sänkas och den s.k. straffrabatten ska avskaffas för åldersgruppen 18–20,¹ möjligheterna för att använda tvångsmedel utan konkret brottsmisstanke har utökats,² och möjligheterna för att ha system med visitationszoner är under utredning.³

Även skolan ses som en plats där kriminalitet ökar, och som ett led i regeringens offensiva kriminalpolitik arbetar regeringen för att utöka säkerheten och stärka tryggheten i skolan. I arbetet för en tryggare skola tillsatte regeringen och Sverigedemokraterna under 2022 en utredning för säkerheten i skolan, Skolsäkerhetsutredningen (U 2022:04), och i ett tilläggsdirektiv till denna har regeringen utvidgat uppdraget att nu även innefatta att:

lämna förslag på hur en anmälningsskyldighet bör utformas för de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och den kommunala vuxenutbildningen (komvux) för att polisanmälan som huvudregel ska göras vid kännedom eller misstanke om att en elev har begått ett brott, inom eller i anslutning till skolans eller fritidshemmets verksamhet.⁴

Utredningen i tilläggsdirektivet, om hur en anmälningsskyldighet bör utformas, ska redovisas senast den 29 februari 2024.

---

¹ Se dir. 2023:112.

² Se SOU 2023:60.

³ Se Ju2022/03671.

⁴ Dir. 2023:22 s. 1. För Skolsäkerhetsutredningen se dir. 2022:86.

1.1 Syfte och frågeformuleringar ⁵

Det här arbetet har två syften. Dels att utreda om en skyldighet för skolor att anmäla brott till polisen kan anses ligga inom ramen för skolans verksamhetsområde, dels att mer övergripande belysa skolans roll i det brottsförebyggande arbetet, både hur en anmälningsplikt potentiellt hade kunnat påverka denna roll, och hur en förändring av skolans roll i sig hade kunnat påverka relationen mellan skolan och dess elever.

För att uppnå syftet kommer jag använda mig av två frågeformuleringar som uppsatsen kommer att grunda sig på, och utredningarna ta avstamp i:

1. Hur skulle den i kommittédirektivet tilltänkta anmälningskyldigheten förhålla sig till nu gällande samverkans- och sekretessbestämmelser?
2. Beaktat ramen för skolans verksamhetsområde – hur kan ett införande av den tilltänkta anmälningskyldigheten komma att påverka relationen mellan skolan och dess elever?

Målet är alltså att först redogöra för hur ett införande av en sådan här anmälningskyldighet hade förhållit sig till den rättsliga systematiken Sverige har *idag* när det kommer till bestämmelser om samverkan och dess sekretessbegränsningar. Därefter är målet att utröna vad skolan egentligen har för roll i det brottsförebyggande arbetet i samhället, och om en anmälningsplikt kan anses ligga inom ramen för - eller hade utvidgat - skolans verksamhetsområde. En sådan utläggning är central för att sedan kunna föra en diskussion om hur en anmälningsplikt potentiellt kan komma att påverka relationen mellan skolan och dess elever.

Syftet är alltså inte nödvändigtvis att komma med en slutsats för huruvida ett införande av en anmälningskyldighet är bra eller dåligt, det finns nämligen ”inte nödvändigtvis ett ’rätt svar’ eller ett ’bästa svar’ på rättsliga problem, utan snarare bättre eller sämre argument för den ena eller andra lösningen”.⁶ Mitt mål är därför snarare att belysa de intressekonflikter som kan komma att uppstå vid ett införande av en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen, och därigenom redogöra för hur relationen mellan skolan och dess elever kan komma att påverkas av ett sådant införande.

---

⁵ Det ska sägas att ämnet för uppsatsen, alltså införandet av en anmälningskyldighet mellan skola och polis, har varit föremål för en av mig tidigare skriven uppsats inom ramen för en fördjupningskurs i förvaltningsrätt. Det här arbetet är dock mer omfattande, och till skillnad från det tidigare arbetet som grundade sig på Tidöavtalet har det här arbetet sin bäring på det kommittédirektiv som regeringen meddelat. Att regeringen har valt att gå vidare med den anmälningsplikt som var en av reformerna i Tidöavtalet motiverar en utförligare, mer utvecklad och fördjupad undersökning än vad som var möjligt att presentera i föregående arbete.

⁶ Sandgren, 2021, s. 19.

1.2 Metod och material

I korthet kommer detta arbete, att med avstamp i regeringens tilläggsdirektiv dir. 2023:22, utreda huruvida en anmälningsskyldighet är förenlig med aktuella samverkans- och sekretessbestämmelser, samt kartlägga vilka intressekonflikter som kan uppstå vid ett eventuellt införande av en sådan anmälningsskyldighet.

För att kunna presentera ett svar på ovan ställda frågeformuleringar kommer jag inledningsvis redogöra för de lagstadgade samverkans- och sekretessbestämmelserna. Detta eftersom en anmälningsskyldighet mellan skolan och polisen någonstans får anses grunda sig på myndighetssamverkan, främst när det kommer till skolans, polisens och socialtjänstens brottsförebyggande arbete för unga. Med det sagt kommer jag även redogöra för hur just skolan, socialtjänsten och polisen samverkar idag när det kommer till brottsförebyggande arbete och brottsbekämpning.

I förhållande till den andra frågeformuleringen kommer jag först att redogöra för vad skolans lagstadgade ändamål och syfte är, och kort sätta detta i relation till polisens och socialtjänstens syfte och ändamål i relation till unga som begår brott. Utöver skolans lagstadgade kärnuppdrag kommer jag med hjälp av rapporter från Brottsförebyggande rådet (Brå) och Skolverket, samt styrdokument för skolans verksamhet att kartlägga vad skolan har för roll i samhället och hur skolan agerar brottsförebyggande i praktiken. Oundvikligt är att här att ta upp skillnaden mellan brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete, och om skillnaden mellan dessa går att klargöra eller om gränsen är mer flytande. Detta får även relevans i frågan om en polisanmälan anses vara en brottsförebyggande eller brottsbekämpande åtgärd, och om skyldigheten för skolan att polisanmäla kan anses ligga inom ramen för skolans verksamhetsområde eller inte. För att ha en tillräckligt stabil grund att stå på i en redogörelse av intressekonflikter som kan uppstå vid ett införande av en anmälningsskyldighet kommer jag även försöka kartlägga vad det finns för anmälningsskyldigheter idag, och vilket syfte som ligger bakom dem. Jag önskar att här jämföra utformningen av, och syftet bakom, dagens befintliga anmälningsskyldigheter med hur resonemanget förs i kommittédirektivet om anledningen till och utformandet av ytterligare en anmälningsskyldighet.

Slutligen ämnar jag att mot bakgrund av allt som hittills redogjorts för presentera de intressekonflikter som kan uppstå om en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen införs. Intressekonflikterna kommer läggas fram utifrån tre utgångspunkter som för uppsatsens frågeställning är relevanta teman: skolans verksamhetsområde, relationen mellan skolan och

dess elever, samt värdet av dubbla anmälningsskyldigheter för barn inom förvaltningen. Detta för att avslutningsvis kunna presentera en slutsats i hur anmälningsskyldigheten potentiellt kommer kunna påverka relationen mellan skolan och dess elever. För att kunna besvara den andra frågeformuleringen, som handlar om potentiella effekter av införandet, kommer jag behöva vända mig till material som ligger utanför det rent rättsliga materialet. Därför kommer intressekonflikterna att presenteras med stöd i bland annat rapporter från Brå, uttalanden från Riksdagens Ombudsmän (JO) och studier om hur polisanmälningar hanteras av skolan, samt forskning som relaterar till skolans roll i en ung persons liv.

1.3 Avgränsningar

I fråga om myndighetssamverkan ska skillnaden mellan offentlig och privat sektor kort kommenteras. Personalen på kommunala skolor är nämligen anställda av skolnämnden, vilken är en kommunal förvaltningsmyndighet, och på så sätt är skolorna en del av skolnämnden ”och representerar alltså en och samma kommunala förvaltningsmyndighet”.⁷ I praktiken innebär det att skolor som bedrivs av det offentliga (kommunerna) ska följa regleringen i exempelvis förvaltningslag (2017:900) (FL) och offentlighets- och sekretesslag (2009:400) (OSL), och dessa kan alltså klassas som eller likställas med en myndighet till skillnad från skolor som drivs i den privata sektorn av privatpersoner, föreningar eller aktiebolag som inte är det offentliga. De fristående skolorna har däremot fått i uppdrag att utföra förvaltningsuppgifter vilket innebär att även de fristående skolorna ska utöva makten ”under lagarna” och ska exempelvis följa kraven på opartiskhet och saklighet.⁸ Även om privata skolor inte är att anse som myndigheter så har de fått förvaltningsuppgifter likt en myndighet, och jag ser därför ingen anledning att inom ramen för det här arbetet göra skillnad på skolans huvudmän i en diskussion om införandet av en anmälningsskyldighet för skolan.

Förutom att skolan kan bedrivas offentligt eller privat så finns det även olika typer av skolformer, som exempelvis förskola, grundskola, gymnasieskola, anpassad grundskola, specialskola och sameskola. Någon skillnad mellan olika skolformer kommer inte heller att göras i detta arbete och det är endast de skolformer som direktivet tar upp som aktuella för anmälningsskyldigheten som kommer behandlas i arbetet, vilket innebär att exempelvis förskolan kommer lämnas utanför diskussionen.

---

⁷ Lerwall, 2021, s. 221.

⁸ Se regeringsformen (1974:152) 1 kap. 1 § 3 st. samt 1 kap. 9 §, se även Lerwall, 2021, s. 228.

Alla skolformer inom offentlig och privat sektor kommer hanteras gemensamt med två anledningar: för det första görs det i tilläggsdirektivet ingen utförligare distinktion mellan offentlig och privat sektor, eller mellan olika skolformer, och jag ser ingen anledning att göra en djupare distinktion än direktivet i berörda delar eftersom det är det som sätter ramen för arbetet.⁹ Anmälningsskyldigheten hade kunnat diskuteras utifrån olika skolformer, men eftersom detta arbete inte avser att visa på effekterna det kan skapa för olika typer av skolformer så kommer en sådan distinktion att lämnas därhän. Vilka potentiella effekter som anmälningsskyldigheten hade kunnat resultera i för de olika skolformerna är däremot en väsentlig och intressant vinkel som hade kunnat (och kanske till och med behövts) undersökas vidare inom ramen för ett annat arbete. Precis som i direktivet kommer jag alltså också att använda mig av termen ”skolan”, vilket kommer innefatta de skolformer som räknas upp i direktivet samt skolor inom både den offentliga och privata sektorn.¹⁰

I förhållande till redogörelsen i avsnitt 4 och andra anmälningsskyldigheter som vi idag har i Sverige har jag valt att avgränsa dessa till dels de anmälningsskyldigheter som åvilar skolan idag, dels sådana skyldigheter som finns idag för att anmäla brott. Genom denna avgränsning exkluderas andra anmälningsskyldigheter i samhället som exempelvis skyldigheten att anmäla miljöfarlig verksamhet och anmälningsskyldigheten för allmänfarlig sjukdom.¹¹ Den här avgränsningen har valts för att jämförelsen till direktivet ska bli så effektiv som möjligt, med fokus på skola och brott, då jag anser att en jämförelse till anmälningsplikter generellt, som inte liknar den i direktivet, inte tjänar något syfte för arbetet i sin helhet.

Det direktiv som ligger till grund för arbetet, dir. 2023:22, är ett av tilläggsdirektiven till Skolsäkerhetsutredningen (U 2022:04), i vilka utredaren har fått fler direktiv än att utreda en anmälningsskyldighet för skolan. Andra sådana utredningar som ska göras rör exempelvis tillträdesbegränsningar till skolor, samt att analysera och ta ställning till huruvida personal vid skolor ska ha möjlighet att få genomföra kroppsvisitationer av elever, barn och andra personer.¹² Förevarande arbete kommer dock endast fokusera på den tilltänkta anmälningsplikten i dir. 2023:22, och inte beröra övriga delar av Skolsäkerhetsutredningen. Utredaren har i förhållande

---

⁹ I kommittédirektivet har utredaren fått i andra uppgifter att exempelvis utreda skolväsendets brottsförebyggande roll, i vilken utredaren har fått i särskild uppgift att ”beskriva och analysera på vilka olika sätt man inom respektive skolform och fritidshemmet kan bidra till det brottsförebyggande arbetet”, se dir. 2023:22 s. 6.

¹⁰ Uppdelningen av huvudmän får främst betydelse för tillämpligheten av sekretessbestämmelser, varför skillnaden mellan offentlig och privat sektor kan komma att beröras under avsnitt 2.2 som särskilt rör sekretessbestämmelser.

¹¹ Se miljöbalken 9 kap. 6 § samt smittskyddslagen 2 kap. 5 §.

¹² Se dir. 2022:86 s. 13, samt dir. 2023:22 s. 8.

till anmälningsskyldigheten även fått i uppgift att ”säkerställa att de förslag som lämnas är förenliga med de krav som ställs upp enligt regeringsformen, Europakonventionen, Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och Sveriges åtaganden i övrigt när det gäller mänskliga rättigheter”.¹³ Huruvida en anmälningsskyldighet är förenlig med Sveriges åtaganden i förhållande till mänskliga rättigheter är något som inte kommer hanteras i förevarande arbete. Diskussionen om de intressekonflikter jag ämnar lyfta fram är nämligen oberoende av vilka åtaganden Sverige har när det kommer till mänskliga rättigheter.

Det är alltså skolan, skolans verksamhet och skolans roll i det brottsförebyggande arbetet i samhället som är kärnan i arbetet. När det kommer till brottsförebyggande arbete för unga är det dock oundvikligt att inkludera polisen och socialtjänsten i arbetet. Med det sagt så kommer även polisens och socialtjänstens verksamhet att tas upp regelbundet i uppsatsen, men det är skolan som aktör som står i fokus för anmälningsplikten och således också för arbetets utformning, och alltså inte brottsförebyggande arbete generellt. Detta är en förklaring till varför skolan har fler utvecklade avsnitt och en utförligare plats i arbetet än socialtjänsten och polisen. När det kommer till socialtjänsten ska det också sägas att arbetet inte kommer beakta socialtjänstens verksamhetsområde i sin helhet, utan kommer fokusera på socialtjänstens arbete med, och ansvar för, barn och unga.

1.4 Publikationer i angränsade områden

Inledningsvis ska det konstateras att samverkan mellan myndigheter generellt är ett omskrivet ämne, och området är föremål för flera utredningar och publikationer genom åren.

Förutom det för arbetet aktuella tilläggsdirektivet, dir. 2023:22, finns det ytterligare ett tilläggsdirektiv till Skolsäkerhetsutredningen som regeringen meddelade i augusti 2023, dir. 2023:120, som rör skolans informationsdelning och innebär bland annat att utredaren ska ”kartlägga och analysera vilka uppgifter som kan behöva utbytas mellan skola, socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter i brottsförebyggande syfte”.

Utöver det nu nämnda tilläggsdirektivet om informationsutbyte hade regeringen den 31 oktober i år en pressträff med anledning av presentationen av ett annat betänkande om ökat informationsutbyte med brottsbekämpande myndigheter.¹⁴ Utredningen som presenterades, SOU 2023:69, ger bland annat förslag på en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen samt en ny

---

¹³ Dir. 2023:22 s. 8.

¹⁴ SOU 2023:69, se även pressmeddelande från Justitiedepartementet på regeringen.se, publicerad 30 oktober 2023.

lag om en skyldighet för vissa myndigheter samt kommuner, regioner och skolan att lämna uppgifter till brottsbekämpningen.¹⁵ I stora drag innebär SOU 2023:69 att de brottsbekämpande myndigheterna ska ha rätt till uppgifter från andra myndigheter, utan att behöva fråga om dem, om det finns anledning att anta att uppgifterna är intressanta för brottsbekämpningen. Skyldigheten att lämna ut information ska gälla både på underrättelsestadiet och i ett senare skede när det finns brottsmisstanke och en förundersökning har inletts.

Den 2 november i år meddelade regeringen dessutom ett kommittédirektiv om varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan, dir. 2023:154, med anledning av att stökiga klasser och elever ”är ett av skolans största arbetsmiljöproblem och hot och våld är också vanligt förekommande”, och ska redovisas senast den 20 december 2024.

Skyldigheten för skolor att anmäla brott till polisen är inte heller den enda anmälningsskyldigheten som regeringen gör aktuell för tillfället. Regeringen har nämligen också gett direktiv på att utreda ytterligare en form av anmälningsplikt för offentligt anställda att till Migrationsverket och polis anmäla personer som vistas i landet utan tillstånd.¹⁶ Detta benämns av regeringen som en ”informationsplikt” eller en ”informationsskyldighet”.¹⁷ Regeringen menar att ett ökat informationsutbyte mellan berörda myndigheter och kommuner är väsentligt för att bidra till att motverka olovlig vistelse i landet och åstadkomma ett effektivt återvändandearbete. Som ett led i detta vill regeringen att kommuner och myndigheter som inom ramen för sin verksamhet kommer i kontakt med personer som vistas i Sverige utan tillstånd ska informera Migrationsverket eller Polismyndigheten om detta. Regeringen menar även att ”ett utökat informationsutbyte kan innebära ett intrång i den personliga integriteten” men att ”ett visst mått av integritetsintrång måste kunna accepteras”, och med anledning av detta ändrades uppdraget på så sätt ”att utredaren, oavsett ställningstagande i sak, ska lämna förslag på en reglering som innebär ett utökat informationsutbyte i syfte att stärka arbetet med verkställighet och försvåra möjligheterna att leva i landet utan tillstånd”.¹⁸ Denna informationsplikt har fått starkt motstånd, bland annat av Göteborgs kommunstyrelse som i september i år klubbade igenom att ”alla nämnder och styrelser som skulle omfattas av anmälningsplikten [...] inte förväntas lyda under plikten att anmäla papperslösa vid ett

---

¹⁵ Sådan information som ska lämnas ut är bland annat kontaktuppgifter (uppgifter för att lokalisera, identifiera och kontakta en person) och dessa ska lämnas ut oavsett om de är sekretessbelagda eller inte och kontaktuppgifter ska alltid lämnas ut vid förfrågan om inte synnerliga skäl talar emot det, se SOU 2023:69 s. 28.

¹⁶ Se dir. 2023:126.

¹⁷ Dir. 2023:126.

¹⁸ Dir. 2023:126 s. 15–16.

eventuellt införande av en ny angiverilag”.¹⁹ Utredningsuppdraget för informationsplikten har förlängts till att, i stället för att redovisas senast den 31 oktober 2023, redovisas senast den 30 september 2024.

Med det sagt så finns det, förutom det som nämnts ovan, en del både pågående och aktuella utredningar på området skola och brott, nedan kommer några:

- Skolverket publicerade i september 2023 en rapport om skolans roll i det brottsförebyggande arbetet.²⁰
- Barnombudsmannen har fått ett regeringsuppdrag som innefattar att föra en dialog med, och erbjuda stöd till, berörda myndigheter om hur barn kan skyddas från att utnyttjas i kriminella aktiviteter som ska redovisas senast den 1 mars 2024.²¹
- Brå har fått i uppdrag av regeringen att studera brottslighet i skolmiljön utifrån den befintliga statistiken från Brås tidigare *Skolundersökningen om brott*.²² Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2024.²³

Eftersom utredningen av en anmälningsskyldighet i dir. 2023:22 ska presenteras senast den 29 februari 2024, medför det att det ännu inte finns något akademiskt skrivet om just den här anmälningsskyldigheten. Det är till och med så att utredningar i angränsande områden har valt att inte behandla vissa med kommittédirektivet överlappande frågeställningar, se exempelvis Skolverkets rapport från 2023 där de i sin kartläggning har ”valt att inte fokusera på situationell prevention eftersom det bland annat behandlas i den pågående Skolsäkerhetsutredningen”.²⁴

1.5 Vad innebär Skolsäkerhetsutredningens tilläggsdirektiv 2023:22?

Med en hänvisning till att ”skolmiljön är en vanlig brottsplats när barn och unga utsätts för brott”, utvidgar regeringen Skolsäkerhetsutredningen till att utreda skolväsendets brottsförebyggande roll samt ”lämna förslag på hur en anmälningsskyldighet bör utformas [...] för att polisanmälan som huvudregel ska göras vid kännedom eller misstanke om att en elev har begått ett brott [...]”.²⁵ I tilläggsdirektivet kopplas införandet av en anmälningsskyldighet ihop med att skolan som en del av samhället och utifrån sitt uppdrag måste ”bidra till att det finns goda förutsättningar för elevers lärande och utveckling” och att ”[k]riminalitet måste vara lika

---

¹⁹ Göteborgs Stad Kommunstyrelsen, protokoll (nr 28), s. 33.

²⁰ Skolverket 2023:10.

²¹ Se Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Barnombudsmannen.

²² Brå 2022:5.

²³ Se Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Brottsförebyggande rådet.

²⁴ Skolverket 2023:10, s. 6.

²⁵ Dir. 2023:22 s. 1–2.

oacceptabelt i skolmiljön som i andra delar av samhället”.²⁶ I direktivet poängteras att utgångspunkten därför bör vara ”att brott och kriminalitet behandlas på samma sätt i skolan som i samhället i övrigt” och att huvudregeln för skolan därför ska vara ”att misstanke om brott ska polisanmälas”.²⁷ Så här lyder kommittédirektivet i den berörda delen:

I dag har varken huvudmannen eller personalen på en skola eller ett fritidshem någon skyldighet att anmäla misstanke om brott. Skolan är dock en del av samhället och måste utifrån sitt uppdrag bidra till att det finns goda förutsättningar för elevers lärande och utveckling. Kriminalitet måste vara lika oacceptabelt i skolmiljön som i andra delar av samhället. Utgångspunkten bör därför vara att brott och kriminalitet behandlas på samma sätt i skolan som i samhället i övrigt. När ett beslut om polisanmälan ska tas behöver emellertid flera faktorer vägas in, däribland elevens ålder och händelsens art. Brottsliga handlingar ska dock aldrig accepteras. Därför bör skolans huvudregel vara att misstanke om brott ska polisanmälas.²⁸

Under rubriken för skyldigheten för skolor att anmäla brott står det i kommittédirektivet att grundläggande för att brottslighet ska kunna bekämpas är att ”begångna brott upptäcks, utreds, och lagförs” och att detta ”huvudsakligen är en uppgift för rättsväsendets myndigheter”.²⁹ Vidare i direktivet skriver man dock att det är ”en viktig uppgift för hela samhället att förebygga och förhindra att barn och unga begår brott” och att ”fokus bör ligga på tidiga insatser”.³⁰ Min tolkning av kommittédirektivet är att en brottsanmälan är en sådan tidig åtgärd som skolan som en del av samhället ska ta till eftersom ”kriminalitet [bör] behandlas på samma sätt i skolan som i samhället i övrigt” och därför vill man nu utreda och lämna förslag på hur en anmälningsskyldighet för skolan bör utformas.³¹ Värt att nämna är att utredaren ska lämna förslag på *hur* en anmälningsskyldighet bör utformas, och alltså inte utreda *om* en anmälningsskyldighet bör införas. Min tolkning av detta är att en anmälningsskyldighet *kommer att* föreslås av kommittén, och frågan nu är bara hur den ska utformas.

Eftersom uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2024, finns det ingen möjlighet att i nuläget kunna analysera en färdigformulerad anmälningsskyldighet. För att på ett effektivt sätt i uppsatsen kunna diskutera den tilltänkta anmälningsskyldigheten kommer jag därför att konstruera

---

²⁶ Dir. 2023:22 s. 7.

²⁷ Dir. 2023:22 s. 7.

²⁸ Dir. 2023:22 s. 7.

²⁹ Dir. 2023:22 s. 7.

³⁰ Dir. 2023:22 s. 7.

³¹ Dir. 2023:22 s. 7.

hur en lydelse för anmälningsskyldigheten skulle kunna se ut, med hjälp av kommittédirektivet och andra anmälningsskyldigheter. Värt att nämna är att jag inte på något sätt försöker föregå utredarens arbete, och inte heller ska min konstruktion ses som ett förslag på hur anmälningsskyldigheten borde formuleras. Att konstruera en lydelse för anmälningsskyldigheten görs alltså endast i syfte att skapa en ram för uppsatsen, och att presentera den utgångspunkt som arbetet kommer ta avstamp i.

Det konkreta direktivet som getts till utredaren vad gäller anmälningsskyldighet är att ”lämna förslag på hur en anmälningsskyldighet bör utformas för de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och komvux för att polisanmälan som huvudregel ska göras vid kännedom eller misstanke om att en elev har begått ett brott, inom eller i anslutning till skolans eller fritidshemmets verksamhet”.³² Formuleringen att det ska göras vid *kännedom eller misstanke om* liknar formuleringen av den anmälningsskyldighet som flera myndigheter och befattningshavare har till socialnämnden enligt Socialtjänstlag (2001:453) (SoL) 14 kap. 1 §, vilken konstaterar att ”[...] är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa” följt av en uppräkningslista av de myndigheter och yrkesverksamma som skyldigheten åvilar.

I anmälningsskyldigheten till socialnämnden föreskrivs skyldigheten även för ”anställda hos sådana myndigheter [...]”, se SoL 14 kap. 1 § 1 st. 3 p. När det kommer till skolan så hanteras oftast en anmälan till socialnämnden på så sätt att det är en chef eller någon i elevhälsoteamet som gör den, trots att alla som anges i SoL 14 kap 1 § har anmälningsskyldighet, men med det sagt så finns det inget hinder för att flera anmäler tillsammans.³³ Det är oklart om även skyldigheten för skolor att göra polisanmälan uttryckligen kommer innefatta all skolpersonal. Å ena sidan nämns det inget om just skolpersonal i kommittédirektivet, men precis som i en anmälan till socialnämnden så är det i praktiken oftast så att när det kommer till brott som är riktade mot själva verksamheten, ”dvs. mot barn, personal och egendom, bör det vara rektor eller annan chef” som ska polisanmäla.³⁴ Det förefaller därför något kontraproduktivt att anmälningsskyldigheten som huvudregel inte skulle åvila all skolpersonal, eftersom en anmälningsskyldighet för endast rektorer inte nödvändigtvis skulle förändra rättsläget då det idag oftast är rektorerna som anmäler.

---

³² Dir. 2023:22 s. 8.

³³ Olsson, 2019, s. 214.

³⁴ Olsson, 2019, s. 73.

Av kommittédirektivet framgår även att polisanmälan som *huvudregel* ska göras, vilket får tolkas som att vissa undantag kommer kunna bli aktuella. Vilka undantag som kommer presenteras är ännu inte känt, men mot bakgrund av nu aktuella sekretessbestämmelser om uppgifter inom skolväsendet är det inte orimligt att tänka sig att viss personal på skolan som omfattas av exempelvis socialtjänstsekretess är undantagna en sådan skyldighet.³⁵

Mot bakgrund av det jag redogjort för ovan, och bortsett från eventuella undantag, är det därför inte orimligt att tänka sig att den i kommittédirektivet tilltänkta anmälningsskyldighetens huvudregel, med inspiration av SoL 14 kap. 1 §, skulle kunna formuleras enligt följande:

Följande skolformer och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till Polismyndigheten om de får kännedom om eller misstänker att en elev har begått ett brott, inom eller i anslutning till skolans eller fritidshemmets verksamhet,

1. de obligatoriska skolformerna,
2. fritidshemmet,
3. gymnasie- och gymnasiesärskolan,
4. den kommunala vuxenutbildningen (komvux), och
5. anställda hos sådana skolformer som avses i 1–4.

I kommittédirektivet nämns inget om vilken typ av brottslighet som kommer aktualisera att anmälningsskyldigheten träder in, därför är min utgångspunkt att anmälningsskyldigheten gäller för samtliga brott som kan komma att begås på skolan. Eftersom direktivet fokuserar på att ”förebygga och förhindra att barn och unga begår brott” utgår jag från att anmälningsskyldigheten endast kommer gälla gentemot skolans elever, och inte aktualiseras om någon i skolpersonalen skulle begå ett brott på eller i anslutning till skolans område.

Som tidigare nämnt är denna formulering inte på något sätt att se som ett förslag till hur en anmälningsskyldighet för skolan bör formuleras, utan har endast som syfte att presentera en utgångspunkt för att vidare kunna föra en mer konkret diskussion. Andra ord som kan komma att användas synonymt med anmälningsskyldighet i arbetet är: anmälningsplikt, rapporteringsskyldighet, rapporteringsplikt, uppgiftsskyldighet och informationsplikt.

---

³⁵ Mer om socialtjänstsekretess och annan sekretess redogörs för under avsnitt 2.2.

2. Samverkan i ett brottsförebyggande syfte och begränsningar därtill

Myndigheter har en föreskriven samverkansskyldighet i FL 8 § som innebär att myndigheter inom sina verksamhetsområden ska samarbeta med varandra, och tillvarata sådana fördelar ”som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet”.³⁶ Uttrycket *ensam är stark* rimmar alltså inte väl med myndigheters arbete utan syftet med myndighetssamverkan är snarare att myndigheter tillsammans kan skapa mervärde – och ”åstadkomma något mer än vad den ena parten ensam kan åstadkomma”.³⁷

Samverkan kan sägas ha uppstått mot bakgrund av att ”den offentliga sektorn i Sverige påverkades av att förvaltningen uppfattades som oöverskådlig, och reformarbetet har präglats av en önskan att renodla myndigheterna, och skapa tydliga och avgränsade myndighetsuppdrag”.³⁸ Genom att gränserna för myndigheternas tydliggjordes ”har det lett till alltmer avgränsade organisationer, vilket i sin tur tydliggör behovet av gränsöverskridande aktiviteter: samverkan”.³⁹ Samverkan handlar alltså om att på ett så effektivt sätt som möjligt utnyttja samhällets gemensamma resurser för att uppnå vissa särskilda mål eller syften genom att en myndighet går ett steg längre och interagerar med andra myndigheter eller aktörer när det kommer till specifika frågor, och samtidigt behåller sitt ansvars- eller verksamhetsområde.⁴⁰

Arbetet mot kriminalitet är ett sådant samhällsligt mål som bäst bekämpas av myndigheter tillsammans, eftersom olika myndigheter sitter inne på olika information som kan vara relevant både för att förebygga och bekämpa kriminalitet.⁴¹ För att insatserna inom brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete ska bli framgångsrika är myndighetssamverkan alltså nödvändig, och en viktig del av denna samverkan är just informationsutbytet mellan myndigheter.⁴² I det betänkandet som ligger till grund för den nya lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete som trädde i kraft den 1 juli i år framstår just samverkan mellan olika aktörer som ”den kanske främsta nyckeln till ett mer effektivt brottsförebyggande

---

³⁶ Myndighetsförordning (2007:515) 6 § 2 st.

³⁷ Berg, m.fl. 2020, s. 3.

³⁸ Prop. 1997/98:136 s. 16.

³⁹ Lindberg, 2009, s. 50.

⁴⁰ Lindberg, 2009, s. 19.

⁴¹ Lindberg, 2009, s. 50.

⁴² SOU 2010:15 s. 57 och s. 209.

arbete”.⁴³ Arbetet med att förebygga brott bedrivs på olika sätt av olika aktörer, och skolan, polisen och socialtjänsten är några av dessa.

2.1 Samverkan mellan skola, socialtjänst och polis idag

När det kommer till hur samverkan ser ut idag mellan skola, socialtjänst och polis så ska det sägas att dessa myndigheter har stor betydelse för varandra och ett samarbete dem emellan är ofrånkomligt när det kommer till att förebygga att barn och unga begår brott. Skolverket bedriver, tillsammans med Polismyndigheten och Socialstyrelsen ett ”egeninitierat samarbete gällande brottsförebyggande samverkan”.⁴⁴ En vanlig samverkansform är den mellan skolan, socialtjänsten, polisen (och fritid) som kallas SSPF och syftar till att förebygga kriminalitet hos unga, och riktar sig till personer upp till 18 år, och främst till barn och ungdomar som befinner sig i riskgruppen för att begå brott, eller som löper risk att återfalla i kriminalitet.⁴⁵ Av skolverkets rapport från 2023 framgår det att en ungdom exempelvis kan bli aktuell för SSPF om det hos någon av de nämnda aktörerna kommer fram information om att den unge umgås i kriminella kretsar eller använder droger.⁴⁶ Polisens och skolans skyldighet att samarbeta med socialnämnden framgår också av SoL 14 kap. 1 § som tidigare nämnts föreskriva en skyldighet för vissa myndigheter och andra aktörer att anmäla oro för ett barn som misstänks fara illa.⁴⁷ Andra samverkansformer där skola, socialtjänst och polis är delaktiga är sociala insatsgrupper (SIG) och tidiga och samordnade insatser för barn och unga (TSI). SIG är en samverkansform där socialtjänst och polis alltid ingår, och ofta ingår även skolan i denna samverkansform som syftar till ”att motverka att den unge återfaller i brott” och ”SIG vänder sig till ungdomar med högre risknivå”.⁴⁸ Enligt Skolverket riktar sig SIG ”mot ungdomar och unga vuxna som begått brott eller har annat allvarligt normbrytande beteende och som löper stor risk att fastna i en kriminell livsstil”.⁴⁹ TSI å andra sidan är ”inte en specifik metod, utan en form för strukturerad samverkan” som också kan ”innefatta exempelvis brottsförebyggande arbete”.⁵⁰ TSI som samverkansform används enligt Skolverket ”ofta vid tidiga tecken på en negativ utveckling”

---

⁴³ SOU 2021:49 s. 173. Se även lag (2023:169) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

⁴⁴ Skolverket 2023:10, s. 14.

⁴⁵ Socialstyrelsen, m.fl., *SIG – Samverkan i sociala insatsgrupper*, s. 2. Se även Skolverket 2023:10, s. 36.

⁴⁶ Skolverket 2023:10, s. 36.

⁴⁷ Om orosanmälan till socialnämnden se mer under avsnitt 4.1.1.

⁴⁸ Socialstyrelsen, m.fl., *SIG – Samverkan i sociala insatsgrupper*, s. 2 och 4.

⁴⁹ Skolverket 2023:10, s. 37.

⁵⁰ Socialstyrelsen, Skolverket, *TSI-boken – Stöd i arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga*, s. 8.

och består av skolan, socialtjänsten och hälso-och sjukvården som ”tillsammans arbetar för att skapa en struktur kring unga som är i behov av stöd”.⁵¹

Även socialtjänsten samverkar särskilt med polisen när det uppstår en situation då socialnämndens personal inte själva har möjlighet att ingripa – då kan polis tillkallas i syfte att exempelvis skydda en minderårig. Det framgår av polislag (1984:387) (PolisL) 12 § att polisen får omhänderta en ungdom för att skyndsamt överlämna ungdomen till vårdnadshavarna, föräldrarna eller socialnämnden. Detta kan aktualiseras i de fall då ett omhändertagande enligt Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) 6 § kan bli aktuellt, men att det dröjer innan ett sådant beslut kan fattas, då har nämligen polisen större möjligheter att agera snabbt än socialnämnden.⁵² Det kan exempelvis handla om fall då en minderårig ”påträffas höggradigt berusad eller narkotikapåverkad eller [...] om den unge vistas i en knarkarkvart eller i andra olämpliga miljöer”.⁵³ Dessa situationer är ett utmärkt exempel på när olika myndigheter samverkar i syfte att skydda en underårig.

Att polisen ska få stöd i sitt arbete av andra myndigheter ges till uttryck för i PolisL 6 §. Även om polisen inte har några rättsliga befogenheter på vare sig skolans eller socialrättens område, så kan polisen rent fysiskt behöva infinna sig i exempelvis skolans lokaler vilket visar på myndigheternas praktiska samverkan och vikten av samarbete.⁵⁴

I den tidigare nämnda rapporten från Skolverket om skolans roll i det brottsförebyggande arbetet har rektorer från olika skolformer fått svara på i vilken utsträckning skolan samverkar med andra aktörer i det brottsförebyggande arbetet. Av rapporten framgår det att det är vanligare att skolorna samverkar med socialtjänsten än med polisen, även om båda förekommer i mycket stor utsträckning samt att rektorerna på gymnasieskolorna ”är de som i högst grad svarar att de samverkar med polisen”.⁵⁵ Värt att nämna är också att skolan samverkar med andra aktörer än just socialtjänsten och polisen när det kommer till att förebygga brott i samhället. I Skolverkets rapport uppger rektorerna att andra samverkansaktörer i det brottsförebyggande arbetet är ”fritidsgårdar, andra skolor i området, central elevhälsa, trygghetssamordnare [...], fältassistenter, Arbetsförmedlingen, lokala brottsförebyggande råd, [...] och ungdomsmottagningar”.⁵⁶

---

⁵¹ Skolverket 2023:10, s. 37.

⁵² Ekroth, Fridström Montoya, 2010, s. 39.

⁵³ Ekroth, Fridström Montoya, 2010, s. 39.

⁵⁴ Lerwall, 2021, s. 85.

⁵⁵ Skolverket 2023:10, s. 38.

⁵⁶ Skolverket 2023:10, s. 38.

När skolan, socialtjänsten och polisen samverkar för att förebygga att barn och unga begår brott kan det ske både genom att polisen exempelvis håller en föreläsning på en skola om olika brottsverkningar, men det kan även ske på individnivå med särskilt riktade insatser för enskilda barn och ungdomar. För de fallen när samverkan sker för särskilda individer kan sekretessbestämmelser hindra vilken information som får lämnas av vem och till vem, om det inte finns ett uttryckligt samtycke från individen i fråga.

2.2 Särskilt om sekretessbestämmelser

Genom att organisatoriska gränser överskrids för att kunna möjliggöra informationsutbyte sätts frågor om integritet och rättssäkerhet på spel, och inom ramen för myndighetssamverkan måste alltid enskilda intressen vägas mot samhällets.⁵⁷ I den del av myndighetssamverkan som utgör informationsutbyte mellan myndigheter och andra aktörer kan det också uppstå begränsningar i relation till vilken information som får lämnas ut och inte, vilket regleras i OSL och rent praktiskt kan hindra myndigheter i det gemensamma samarbetet. I en rapport från Skolverket sätts detta i sitt sammanhang genom att rektorerna som deltagit i enkätundersökningen upplever att deras samverkan med andra aktörer drabbas av sekretessbestämmelser, och att sekretessen ofta gör det svårt att dela information mellan varandra.⁵⁸

Det ska nämnas att det i skrivande stund pågår ett omfattande utredningsarbete för de nu gällande sekretessbestämmelserna och informationsutbytet mellan myndigheter och andra aktörer.⁵⁹ Nedan kommer sedermera en redogörelse för hur regelverket ser ut idag, innan eventuella lagändringar, när det kommer till begränsningar av informationsdelning för myndigheter, och sekretessbrytande bestämmelser i syfte att beivra brott.

Först och främst ska det sägas att med sekretess menas enligt OSL 3 kap. 1 § ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt. Uppgifter som är belagda med sekretess får endast lämnas ut under vissa förutsättningar som presenteras i en sekretessbrytande bestämmelse, OSL 3 kap. 1 §. Sekretess kan gälla både gentemot enskilda och myndigheter emellan, dessutom inbegriper sekretess mellan myndigheter även sekretess mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet

---

⁵⁷ Lindberg, 2009, s. 50.

⁵⁸ Skolverket 2023:10, s. 39.

⁵⁹ Den 31 oktober i år presenterades SOU 2023:69 som en del av ett ökat informationsutbyte med brottsbekämpande myndigheter. Utredningen gäller ökat informationsutbyte med brottsbekämpande myndigheter, med förslag på bland annat en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen. SOU:n skickas nu ut på remissvar och lagändringarna förväntas träda i kraft i januari 2025. Se även dir. 2023:120 om att utreda informationsdelning mellan mer specifikt skola, socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter.

när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra, OSL 8 kap. 1–2 §§. För myndigheter emellan så gäller uppgiftsskyldighet, alltså att en myndighet ska lämna ut uppgifter som den förfogar över på begäran av en annan myndighet, men det är under förutsättning att uppgiften inte är sekretessbelagd eller hindrar arbetets behöriga gång, OSL 6 kap. 5 §.

2.2.1 Sekretessbestämmelser som särskilt rör skolan

Det är bara skolor i offentlig sektor som omfattas av bestämmelserna i OSL, och när det kommer till enskilda huvudmän finns bestämmelser om tystnadsplikt i skollag (2010:800) (SkolL) 29 kap. 14 §. Tystnadsplikten i SkolL 29 kap. 14 § omfattar alla som är eller har varit verksamma inom skolan och innebär att de inte får röja uppgifter belagda med sekretess. Det är inte bara anställda på skolorna som omfattas av tystnadsplikten utan de gäller även för vikarier och personer som utför skoluppdrag, och utöver den rent pedagogiska verksamheten så omfattas även all övrig personal av reglerna om tystnadsplikt om de får reda på uppgifter som är sekretesskyddade.⁶⁰ Exempel på sådan övrig personal är vaktmästare, lokalvårdare, bespisningspersonal, praktikanter eller en förälder som sitter med i en styrelse eller särskild arbetsgrupp för skolans räkning och där kommer i kontakt med sådana uppgifter.⁶¹

I OSL regleras skydd för enskilda inom utbildningsverksamhet i det allmänna skolområdet (dock inte elevhälsans medicinska insats) i dess 23 kap. När det gäller förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan stadgar OSL 23 kap. 2 § 1 st. att sekretess gäller för uppgift om *enskildas personliga förhållanden* som framkommer i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Även uppgifter som framkommer i särskild elevstödande verksamhet är belagda med sekretess enligt OSL 23 kap. 2 § 2 st, och i regel bedriver alla skolans yrkesgrupper sådan verksamhet, utom just elevhälsans personal.⁶² Skyddet för bland annat enskildas personliga förhållanden i annan utbildningsverksamhet än den ovan nämnda, som exempelvis inom fritidshem, specialpedagogisk stödverksamhet eller annan utbildningsverksamhet stadgas i OSL 23 kap. 3 – 5 §§.

Personal som arbetar på skolan kan komma att omfattas av andra typer av sekretessbestämmelser än de som rör just utbildningsverksamheten. För att veta vilken

---

⁶⁰ Olsson, 2019, s. 59–60.

⁶¹ Olsson, 2019, s. 60.

⁶² Olsson, 2019, s. 60.

sekretessreglering man omfattas av är det därför viktigt att skilja på dels utbildningsverksamheten, dels elevhälsan. Därutöver kan man även skilja på elevhälsans medicinska insatser och elevhälsans psykologiska/psykosociala och specialpedagogiska insatser. Socialtjänstsekreessen till skydd för enskild är sträng och regleras i OSL 26 kap. I kapitlets 1 § framgår att uppgifter om enskilds personliga förhållanden omfattas av sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Ett exempel på socialtjänstsekreess inom skolan är exempelvis när en socialsekreterare är placerad på skolan som en del av sin tjänst. I det fallet är personen att anse som just socialtjänst i skolan och därigenom socialnämndens tjänsteman, varför denne omfattas av socialtjänstsekreessen i OSL 26 kap.⁶³ Är personen dock anställd av skolan, genom tjänst eller uppdrag som kurator, så omfattas personen av skolekreessen. Varför detta är viktigt att hålla isär, främst kanske för den anställde, är för att som anställd av skolan omfattas denne av anmälningsskyldigheten till socialtjänsten enligt SoL 14:1 och som skolanställd finns det även möjlighet att på etisk grund ”samtala och rådgöra med annan personal i skolan”.⁶⁴ För en socialnämndstjänsteman som har skolan som arbetsplats ska denne ”på eget initiativ lämna oroande uppgifter om elever vidare till sin egen förvaltning” men kan inte på samma sätt rådgöra med annan personal på skolan eftersom det kan utgöra olika verksamhetsgrenar.⁶⁵ Även en skolassistent som hjälper kuratorn eller psykologen omfattas av samma tystnadsplikt som den assistenten hjälper.⁶⁶

2.2.2 Sekretessbrytande bestämmelser i syfte att förebygga eller beivra brott

Sekretessbrytande bestämmelser finns i OSL 10 kap. och vad som blir väsentligt att redogöra för i just det här arbetet är vilka möjligheter som skolan och dess personal har idag att lämna ut uppgifter om att en elev har begått ett brott.

I OSL 10 kap. 2 § finns det en möjlighet för myndigheter att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Regeln ska användas försiktigt och får ”inte utnyttjas för att hjälpa andra utan endast för att överhuvudtaget kunna fullgöra egen verksamhet”, men sekretessen får inte heller hindra att skolan gör vad den är ålagd.⁶⁷ Ett exempel som ges i doktrinen på hur bestämmelsen är tänkt att användas är att ”[s]ocialtjänsten

---

⁶³ Olsson, 2019, s. 60.

⁶⁴ Olsson, 2019, s. 60.

⁶⁵ Olsson, 2019, s. 60.

⁶⁶ Olsson, 2019, s. 61.

⁶⁷ Olsson, 2019, s. 74.

kan utnyttja [bestämmelsen] i en utredning för ett barns behov av skydd eller stöd, då uppgifter inhämtas från t.ex. fritidshemmets personal. En fritidspedagog kan då, trots att han själv inte anmält, få veta att ett visst barn utreds. Uppgiften är i sig sekretesskyddad men behöver röjas för att uppgifter om barnet alls ska kunna lämnas till socialtjänsten. Den som ska lämna uppgifter måste ju veta vilket barn utredningen gäller”.⁶⁸

Den sekretessbrytande bestämmelsen som stadgas i OSL 10 kap. 18 a § är intressant eftersom den kom till i syfte att underlätta för polisens och socialtjänstens samverkan i det brottsförebyggande arbetet för personer som inte har fyllt 21.⁶⁹ Paragrafen hänför sig dock endast till uppgifter som kan lämnas till polismyndigheten eller säkerhetspolisen i *förebyggande* syfte, men som framgår av paragrafens andra stycke är den sekretessbrytande bestämmelsen inte tillämplig på redan begångna brott.⁷⁰ Liknande sekretessbrytande bestämmelser där socialtjänstsekretessen får ge vika för uppgiftslämnande finns i OSL 10 kap. 18 b-c §§. Även här stadgas dock en rätt att överlämna information till polismyndighet eller säkerhetspolis endast i *förebyggande* syfte, och information som angår misstankar om ett begånget brott får endast lämnas ut om OSL i övrigt ger förutsättningar till det.

En sådan möjlighet ges genom den sekretessbrytande bestämmelsen i OSL 10 kap. 24 §, att myndigheter utan hinder av sekretess kan lämna uppgifter till Polismyndigheten, åklagare eller Säkerhetspolisen om misstanke om ett begånget brott. Detta gäller dock bara om fängelse är föreskrivet för brottet och det kan antas att någon annan påföljd än böter döms ut. Här finns det alltså krav på att brottet ska ha ett visst straffvärde, och viktigt att notera är att bestämmelsen innebär en möjlighet för utlämning av sådana uppgifter men det ”föreligger ingen *skyldighet* att lämna uppgift till polis eller åklagare även om uppgift är tillåten att lämna ut”.⁷¹ När det kommer till OSL 10 kap. 24 § men även 10 kap. 23 § och 10 kap. 2 § kan brottsmisstankar i förskola och skola anmälas med stöd av dessa, men som nämnt ovan gäller det endast brott där fängelse är föreskrivet och där annan påföljd än dagsböter kan utdömas.⁷²

För skolsköterskor och skolläkare finns det ”vissa inskränkningar i rätten att polisanmäla” men med stöd av OSL 10 kap. 21 § får en skolsköterska eller skolläkare alltid anmäla ”t.ex. misshandels- och sexualbrott mot ett barn samt andra brott för vilka är stadgat lägst ett års

---

⁶⁸ Olsson, 2019, s. 74.

⁶⁹ Prop. 2019/20:123 s. 49.

⁷⁰ Se även prop. 2019/2020:123 s. 44.

⁷¹ Ekroth, Fridström Montoya, 2010, s. 37.

⁷² Olsson, 2019, s. 72.

fängelse samt försök till brott för vilket inte föreskrivs lindrigare straff än fängelse i två år”.⁷³ Värt att nämna här är att rätten för en skolsköterska och skolläkare att göra en polisanmälan med stöd i OSL 10 kap. 21 § grundar sig på misstankar om vissa begångna brott *mot* unga, och alltså inte *av* unga. Syftet med denna sekretessbrytande bestämmelsen får alltså inte anses vara att anmäla ett brott som begås *av* ett barn (även om så också kan vara fallet), utan snarare att skydda unga som utsätts för brott. Detsamma gäller för bestämmelsen i OSL 10 kap. 22 § där socialtjänstsekretessen inte hindrar att uppgifter får lämnas ut som innefattar misstanke om överlåtelse eller anskaffning av narkotika, dopningsmedel och i vissa fall alkoholdrycker till någon som inte fyllt 18 år. Inte heller här aktualiseras att det är en person under 18 år som har gjort sig *skyldig* till en överlåtelse eller anskaffning av sådana medel, utan endast är *mottagare* av dessa. I förarbetena till OSL 10 kap. 22 § nämns att skälen för en sådan bestämmelse är att socialtjänsten aktivt ska arbeta ”för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel”.⁷⁴ I propositionen nämner man även att i de fall där den misstänkte själv är aktuell hos socialtjänsten är ”möjligheterna till uppgiftslämnande i många fall begränsade till uppgifter som angår misstanke om grovt narkotikabrott”.⁷⁵

En polisanmälan kan ibland göras med stöd av generalklausulen i OSL 10 kap. 27 §. Denna stadgar att uppgifter som omfattas av sekretess får lämnas till en myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Bestämmelsen är inte applicerbar för elevhälsans medicinska insats och gäller inte heller för fristående förskola eller skola, men vem som helst annars vid en skolmyndighet får använda sig av denna generalklausul och inte bara chefen.⁷⁶

Den sekretessbrytande bestämmelsen i OSL 10 kap. 28 § innebär att uppgift får lämnas till en annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Ett exempel på sådan uppgiftsskyldighet är den anmälningsskyldighet som föreligger till socialtjänsten enligt SoL 14 kap 1 §. Det är alltså med stöd av SoL 14 kap. 1 § som uppgifter om ett barn som far illa, som normalt skulle vara sekretessbelagda, kan lämnas ut enligt OSL 10 kap. 28 §.⁷⁷

---

⁷³ Olsson, 2019, s. 73.

⁷⁴ Prop. 2005/06:161 s. 91.

⁷⁵ Prop. 2005/06:161 s. 91.

⁷⁶ Olsson, 2019, s. 73.

⁷⁷ Ekroth, Fridström Montoya, 2010, s. 42.

2.2.3 Sekretessbestämmelsernas betydelse för anmälningsskyldigheten

Det finns alltså en rad olika sekretessbestämmelser som hindrar myndighetssamverkan, men i vissa fall med tillhörande undantag och sekretessbrytande bestämmelser i syfte att underlätta densamma. Vilken typ av sekretess man omfattas av och hur långtgående den är beror på dels var man är anställd, alltså om det är av skolan i sig eller om man endast har skolan som arbetsplats, dels om ens anställning härrör sig till den offentliga eller privata sektorn. Att en person har begått ett brott kan räknas som en uppgift som omfattas av sekretess om det presenteras inom ramen för den enskildes personliga förhållanden. Vem som enligt sekretessbestämmelserna får anmäla ett brott till polisen är alltså beroende av i vilken verksamhet det har framkommit att ett brott har begåtts. Om en lärare bevittnar ett brott som begås på skolan så finns det inget hinder av sekretess att anmäla detta till polisen, men om en skolsköterska får reda på att ett brott har begåtts på skolan inom ramen för sin verksamhet får denne göra en polisanmälan endast under vissa förutsättningar. För att sammanfatta möjligheterna för elevhälsans medicinska insatser att göra en polisanmälan kan följande konstateras: De kan ”alltid *polisanmäla* misstanke om *vålds- och sexualbrott, frihetsberövanden* samt *könsstymning mot någon under 18 år*. För att polisanmäla i övrigt fordras a) att det för brottet är stadgat minst ett års fängelse eller b) att det är ett försök till brott för vilket är föreskrivet lägst två års fängelse eller c) att ett samtycke från den som sekretessen gäller öppnar för polisanmälan”.⁷⁸ Relevant att nämna är att när personalen ”upptäcker brott utanför sin tjänstgöring, t.ex. på fritiden, kan en polisanmälan alltid göras. Om en läkare eller skolsköterska ser en elev sälja narkotika till en annan elev på sin fritid kan hen meddela rektor detta eller själv polisanmäla. Skulle de se samma brott på skolgården på väg till eller ifrån sitt arbete faller detta rimligen inte heller under tystnadsplikt, eftersom uppgiften inte har inhämtats som del av det medicinska elevhälsoarbetet”.⁷⁹

Så som de sekretessbrytande bestämmelserna är uppbyggda idag förefaller det finnas anledning att låta sekretessen ge vika i syfte att *förebygga* brott, alternativt för att lämna ut information när ett brott har begåtts där ett särskilt straffvärde är föreskrivet, eller för att lämna ut information om när ett barn är *utsatt* för brott. Ett införande av en skyldighet för skolor att anmäla brott till polisen skulle dock rent lagtekniskt kunna anses förenligt med nu gällande sekretessbestämmelser för viss typ av skolpersonal, beroende på inom vilken typ av verksamhet som uppgifterna om att ett brott har begåtts framkommer.

---

⁷⁸ Olsson, 2019, s. 137.

⁷⁹ Olsson, 2019, s. 74.

Om det skulle införas en anmälningsskyldighet för skolan skulle den mest troligen omfattas av den sekretessbrytande bestämmelsen i OSL 10 kap. 28 §, alltså att sekretessen får ge vika för skyldigheten att göra en anmälan. Ju mer långtgående anmälningsskyldigheten kommer sträcka sig, desto mer riskeras dock gränsen att flyttas för var balansen går idag mellan intresset av en individs integritet, och en brottsbekämpande myndighets intresse av information. Det handlar alltså i slutändan om en avvägning av vilket intresse som väger tyngst, där exempelvis frågan om huruvida viss skolpersonal ska undantas en sådan anmälningsskyldighet eller inte kan komma att uppstå.

Slutligen ska det i förhållande till sekretessbestämmelserna sägas att utredningen i SOU 2023:69 som redogjorts för inledningsvis innehåller förslag som för 21 statliga myndigheter, kommuner och regioner, samt skolan, kommer innebära en stark presumtion för utlämnande. Utredarna har alltså gjort bedömningen att en förskjutning av den balans som funnits mellan integritet och brottsbekämpningens behov av information nu är nödvändig. Undantaget från den nya lagen som föreslås är sådana särskilt integritetskänsliga uppgifter och sådan information som skyddas av socialtjänstsekretess och hälso- och sjukvårdssekretess, då risken för integritetsintrång är för stor för att inkluderas i en presumtion för utlämnande. Däremot har utredningen lämnat andra förslag på hur informationsflödet från de sektorerna kan ökas ganska betydligt ändå.⁸⁰ Huruvida ett sådant undantag även kommer föreslås för anmälningsskyldigheten mellan skola och polis återstår att se.

3. De olika myndigheternas syften, ändamål och verksamhetsområden...

3.1 ...men först ett förtydligande av begreppen *brottsförebyggande och brottsbekämpande*

Innan jag kommer in på själva redogörelsen för skolans, polisens och socialtjänstens olika syften och ändamål kan det vara nödvändigt att i en särskild del först göra en distinktion mellan brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete, eftersom dessa termer återkommer i samband med skolans, polisens och socialtjänstens verksamhet, och det inte alltid är helt klart var gränsen mellan begreppen går.

---

⁸⁰ SOU 2023:69, se även pressmeddelande från Justitiedepartementet på regeringen.se, publicerad 30 oktober 2023.

Brå, Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har i sin gemensamt författade bok om samverkan definierat begreppet *brottsförebyggande* som:

Något som syftar till att förhindra att människor begår brott, genom att försöka påverka antingen vissa omständigheter i en situation där brott riskerar att ske, eller vissa personers benägenhet (motivation) att begå brott.⁸¹

Att förebygga innebär att ”förhindra uppkomsten av något icke önskvärt, vanligen något som annars fordrar någon form av ingripande eller reaktion”, och ett annat ord för brottsförebyggande arbete är brottsprevention.⁸²

I SOU 2023:69 definieras begreppen *brottsbekämpning* och *brottsbekämpande verksamhet* som åtgärder för att förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott samt verkställa straffrättsliga påföljder.⁸³

Den rent brottsbekämpande verksamheten sker hos myndigheter som Polismyndigheten (där inbegripet Säkerhetspolisen), Ekobrottsmyndigheten, Tullverket, Skatteverket, Kustbevakningen och Åklagarmyndigheten.⁸⁴ Med brottsbekämpande myndigheter avses också sådan ”verksamhet som sker för att verkställa straffrättsliga påföljder och verksamhet som arbetar med att upprätthålla allmän ordning och säkerhet” och exempel på dessa verksamheter är kriminalvården, kommunernas socialnämnder och kustbevakningen.⁸⁵

Till skillnad från det rena brottsförebyggande arbetet som syftar till att förhindra uppkomsten av brott, så är den brottsbekämpande verksamheten ”allt arbete som sker för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott”.⁸⁶ Brottsförebyggande arbete kan alltså påstås vara en del av brottsbekämpningen, men brottsbekämpande arbete är inte nödvändigtvis del av det brottsförebyggande arbetet.

För att på ett effektivt sätt kunna arbeta brottsförebyggande krävs det kunskap om de faktorer och olika förutsättningar som påverkar sannolikheten av om brott kommer begås eller inte. Något som illustrerar detta är den s.k. brotstriangeln som enligt Brå presenterar de tre förutsättningarna: en motiverad gärningsperson, ett lämpligt offer eller objekt, och frånvaro av

---

⁸¹ Berg, m.fl., 2020, s. 94.

⁸² Berg, m.fl., 2020, s. 94.

⁸³ SOU 2023:69 s. 105.

⁸⁴ Integritetsskyddsmyndigheten, *Brottsbekämpande verksamheter och personuppgiftsbehandling*, se även SOU 2023:69 s. 104.

⁸⁵ Integritetsskyddsmyndigheten, *Brottsbekämpande verksamheter och personuppgiftsbehandling*.

⁸⁶ Integritetsskyddsmyndigheten.se, *Brottsbekämpande verksamheter och personuppgiftsbehandling*.

kontroll.⁸⁷ Det brottsförebyggande arbetet innebär att man försöker påverka någon eller några av dessa förutsättningar, i syfte att förhindra att brott begås. De brottsförebyggande åtgärderna är i sin tur uppdelade i dels social prevention som syftar till att minska en persons motivation att begå brott, exempelvis genom ökad vuxennärvaro. Dels situationell prevention som riktar sig åt att förändra de situationer som kan generera brott, vilket exempelvis görs ”genom åtgärder som skyddar brottsobjektet eller förändrar platsen så att det blir mindre attraktivt att begå brott där” genom exempelvis grannsamverkan, gatubelysning eller kameraövervakning.⁸⁸ Att situationell brottspreventionen ska förbättras tas också upp i tilläggsdirektivet till Skolsäkerhetsutredningen, närmare bestämt genom att utredaren ”ska lämna förslag som tydliggör principen att skolor, förskolor, fritidshem och områden som tillhör dessa verksamheter ska vara stängda för obehöriga”.⁸⁹ Begränsat tillträde till skolan är nämligen också en situationell brottspreventionsåtgärd.⁹⁰

Det brottsförebyggande ändamålet sträcker sig alltså till att kunna påverka situationerna som brott kan begås i, och/eller människors benägenhet att begå brott. Skolverket har gjort bedömningen ”att det är viktigt att socialt och situationellt preventivt arbete bedrivs parallellt. Barn och unga behöver å ena sidan tillitsfulla relationer till trygga vuxna som byggs upp och stärks i ett långsiktigt perspektiv. Å andra sidan måste skolan jobba med ’här och nu’-åtgärder, exempelvis när våld förekommer”.⁹¹

Hur olika aktörer arbetar brottsförebyggande skiljer sig därmed åt, eftersom olika aktörers möjligheter att ändra förutsättningarna för brottets uppkomst skiljer sig åt. En kommun kan till exempel anses arbeta brottsförebyggande genom att sätta upp mer gatubelysning eller kameraövervakning, polisen arbetar brottsförebyggande genom att bland annat föreläsa och ge information om brott och dess effekter, men även genom sin underrättelseverksamhet och spaning, och en bank kan anses arbeta brottsförebyggande genom att sätta upp en notis på sin hemsida eller genom Bank ID-appen att aldrig lämna ut personuppgifter till någon som ringer och utger sig för att vara banken. Till skillnad från brottsbekämpande verksamhet så är brottsförebyggande arbete något som i stor utsträckning ankommer på aktörer utanför rättsväsendet, som exempelvis de sociala myndigheterna och skolväsendet.⁹²

---

⁸⁷ Brå 2023, *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov 2023*, s. 36.

⁸⁸ Brå 2023, *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov 2023*, s. 36 och 38.

⁸⁹ Dir. 2023:22.

⁹⁰ Skolverket 2023:10, s. 33.

⁹¹ Skolverket 2023:10, s. 74.

⁹² Prop. 1983/84:111 s. 56.

Sammantaget hade en distinktion av de två begreppen kunnat göras på följande sätt; brottsförebyggande arbete, som syftar till att *förhindra* att brott begås, blir aktuellt för personer och situationer där brott ännu inte är begånget. Brottsbekämpande verksamhet å andra sidan, som snarare syftar till att *beivra* den brottslighet som finns, riktar sig till personer som redan har begått brott.

3.2 Skolan

Fler än sjuttiofem gånger har skollagen ändrats i olika avseenden sedan 1986, och under denna tid har skolväsendet genomgått ”en omfattande decentralisering av ansvaret för skolan”.⁹³ När skolan kommunaliserades 1991 fastställde regeringen vilka riktlinjer som gällde i ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna i prop. 1990/91:18 *om ansvaret för skolan*. Av propositionen framgår att det är riksdagen och regeringen som sätter upp ramarna för, och utövar tillsynen av, skolväsendet. Ansvaret för själva driften av verksamheten ligger sedan på kommunerna och enskilda huvudmän, när det kommer till exempelvis resursfördelning och anställning av personal. Det organisatoriska och pedagogiska ansvaret svarar sedan rektor och lärare för på varje skolenhet.⁹⁴ Följande skolformer inbegrips i begreppet *skolväsende*: förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning.⁹⁵ Den utbildning som bedrivs inom dessa skolformer anordnas som nämnt ovan av kommuner, regioner, staten och under vissa förutsättningar även enskilda aktörer, både fysiska och juridiska,⁹⁶ som alla kan vara huvudmän för diverse skolformer.⁹⁷

Skolans kärnuppdrag syftar till ”att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden”.⁹⁸ Den utbildning som skolan bedriver ska vila på vetenskapliga grunder och vara likvärdig för alla elever, och ska överensstämma ”med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor”.⁹⁹ Skolan har dessutom till uppgift att försäkra alla elever ”en skolmiljö där utbildningen präglas

---

⁹³ Prop. 2009/10:165 s. 204.

⁹⁴ Prop. 2009/10:165 s. 204, samt prop. 1990/91:18 s. 21 – 23. Se även Lerwall, 2022, s. 215.

⁹⁵ SkoL 1 kap. 1 §.

⁹⁶ Prop. 2009/10:165 s. 631.

⁹⁷ SkoL 2 kap. 2, 3, 4, 5 §§.

⁹⁸ SkoL 1 kap. 4 §.

⁹⁹ SkoL 1 kap. 5 § och 9 §.

av trygghet och undervisningen av studiero” samt säkerställa att det på skolan bedrivs ett förebyggande arbete för att skapa detta.¹⁰⁰

Det utbildningspolitiska systemskifte som skedde på 90-talet förändrade även talet om och ansvaret för skolan, och fokuset riktades mer mot ”resultat och systemaspekter som juridik och kontroll”.¹⁰¹ Det är alltså inte ovanligt att säga att skolan utöver utbildningsansvaret har ett s.k. demokrati- och fostransuppdrag, vilket ges till uttryck för i propositionen *om ansvaret för skolan* där det konstateras att skolans viktigaste uppgifter är att ”ge kunskaper och färdigheter samt att verka fostrande tillsammans med hemmen”, och att skolan utgör ett komplement och ett stöd till vårdnadshavarna som i första hand är ansvariga för barnens uppfostran.¹⁰² Det har även beskrivits att det har skett ”ett förrättsligande av skolan” och att ”skolans arbete allt påtagligare har kommit att regleras av rättsliga ramverk och regler”.¹⁰³ Med att skolan har genomgått ett s.k. förrättsligande menas att de ”situationer som tidigare hanteras som exempelvis moraliska, psykologiska eller sociala problem i stället har kommit att behandlas som juridiska frågor”.¹⁰⁴ Skolans uppdrag innefattar alltså både arbete med kunskaper och värden, och Skolverket har beskrivit skolans syfte som ”att bidra till elevernas personliga utveckling, förbereda för vidare studier och arbetsliv samt ge en god grund för aktivt deltagande i samhällslivet”.¹⁰⁵

3.2.1 Skolans brottsförebyggande roll

Utöver skolans kärnuppdrag – utbildningen – så är skolan den plats där barn och unga befinner sig under stora delar av sina mest formbara år. Skolan är därför en viktig faktor i det brottsförebyggande arbetet eftersom olika typer av prosocialt deltagande, så som exempelvis just skolan, visar sig vara en omständighet som underlättar för den som vill upphöra med kriminalitet.¹⁰⁶

Det finns en mängd faktorer som både ökar och minskar risken för att barn och unga ska falla in i kriminalitet. I en studie har det visats att fram till 12 års ålder spelar barnets föräldrar störst roll som både risk- och skyddsfaktor för den unge, men efter 12 års ålder träder andra viktiga omständigheter in som får hög relevans som risk- och skyddsfaktorer, och några exempel på detta är vad den unge har för umgängen och relationer, hur den unge spenderar sin fritid och

---

¹⁰⁰ Skoll 5 kap. 3 §.

¹⁰¹ Bergh, Arneback, 2016, s. 14.

¹⁰² Prop. 1990/91:18 s. 29, se även Lerwall, 2022, s. 226.

¹⁰³ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 39.

¹⁰⁴ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 39.

¹⁰⁵ Skolverket 2023:10, s. 16.

¹⁰⁶ Brå 2021:5, s. 9.

hur det går i skolan.¹⁰⁷ Just skolan är en viktig skyddsfaktor för barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet på så sätt att goda prestationer i skolan och en motivation att lyckas med skolan ”medverkar till ett undvikande av en kriminell livssituation”.¹⁰⁸ Utöver att skolan agerar som en skyddsfaktor för barn och unga så rymmer skolan även vissa riskfaktorer för kriminalitet. Exempel på detta är att ”[h]ög skolfrånvaro och dåliga skolprestationer är vanligare bland personer med kriminell belastning” och om skolgången är problematisk så kan det ”utgöra en riskfaktor genom att den unge blir mer benägen att umgås med jämnåriga som har en negativ inställning till skolan och den auktoritet som skolan utgör”.¹⁰⁹ Även när det kommer till barn och unga som redan har hamnat i kriminalitet så kan upphörandeprocessen ”underlättas om ungdomen fortsätter eller återupptar skolgången, och har lärare som hen känner tillit för”.¹¹⁰ I en annan studie har vikten av att ha framtidstro i tonåren visats, och att framtidstro i tonåren påverkar vuxenlivet avseende exempelvis ”utbildningsnivå, arbetsmarknadsanknytning, brottslighet och till och med dödlighet”.¹¹¹ Skolverket skriver i sin rapport att skolan har ”en viktig roll vad gäller att skapa sammanhang och bygga sociala relationer” och att både ”den pedagogiska som sociala kontexten, liksom tryggheten i skolan, är kopplad till exempelvis känslan av framtidstro, till psykisk hälsa och till skolprestationer” och därför är skapandet av trygghet i skolan särskilt viktigt.¹¹²

Inledningsvis i den rapport som Skolverket nyligen publicerat om skolans roll i det brottsförebyggande arbetet konstaterar Skolverket att skolan ”i stor utsträckning arbetar brottsförebyggande även om skolan inte formellt har ett sådant ansvar”.¹¹³ I det brottsförebyggande arbetet har skolan två viktiga uppgifter: dels att skapa en trygg miljö för eleverna, dels att samverka med andra aktörer.¹¹⁴ Genom Skolverkets kartläggning har det även visats ”att frågor om samverkan, trygghet och att motverka kränkande behandling är områden som skolor har stort fokus på” vilket i sig kan bidra till förebyggandet av brott.¹¹⁵ Enligt både rektorer och huvudmän som har deltagit i Skolverkets rapport är ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete grundat på att skolan och dess personal bygger relationer med

---

¹⁰⁷ Van der Put, m.fl., 2011, s. 132.

¹⁰⁸ Brå 2021:5, s. 71–73.

¹⁰⁹ Brå 2021:5, s. 71–73.

¹¹⁰ Brå 2021:5, s. 71–73.

¹¹¹ Alm, m.fl., 2019, s. 72. Anm: *Citatet är direktöversatt från engelska i artikeln.*

¹¹² Skolverket 2023:10, s. 23.

¹¹³ Skolverket 2023:10, s. 5.

¹¹⁴ Skolverket 2023:10, s. 5.

¹¹⁵ Skolverket 2023:10, s. 5.

eleverna, och de uppger att ”nyckeln i det brottsförebyggande arbetet är att eleverna ska bli sedda, hörda och bekräftade”.¹¹⁶

Mobbningsproblem utgör en stor del av det arbetet med etik och moral som hör skolan till, och att hantera dessa ger uttryck för skolans moraliska styrka.¹¹⁷ I förarbetena till den nya läroplanen för grundskolan framgår det att skolan har ett stort ansvar när det kommer till att motverka trakasserier och kränkande behandling av både elever och personal, och att de vuxna på skolan ”måste sätta klara gränser för vad som är tillåtet och icke tillåtet beteende och vad som är rätt och vad som är fel”.¹¹⁸ Skolverkets rapport visar att det finns ett större behov av att stärka arbetet med just trygghet i grundskolan än i övriga skolformer. I grundskolan finns det även ett större behov av att stärka arbetet mot skadegörelse, i jämförelse med exempelvis gymnasiet där man i stället behöver jobba mer mot narkotikabrott.¹¹⁹

I förhållande till skolans brottsförebyggande roll framgår det av Skolverkets rapport att flertalet rektorer efterfrågar ytterligare stöd och resurser ”för att få till en mer effektiv samverkan med andra parter, såsom polis och socialtjänst”.¹²⁰ Rektorerna har i olika kommentarer gett exempel på sådana resurser som de tror skulle gjort mest nytta och nämner då ”pengar till personal såsom t.ex. specialpedagog, möjlighet till utökad personal på vissa lektioner osv.” och en huvudmannarepresentant menar att skolan inte vill ha säkerhetsvakter och flygplatsbevakning, utan snarare att de vill bygga förtroende.¹²¹ Just personalresurser ses av rektorerna som en grundläggande förutsättning för det brottsförebyggande arbetet, och särskild vikt läggs vid ett aktivt elevhälsoteam, det kan annars bli så att ”lärare ibland får ta ett alltför stort ansvar att fånga upp elever i riskzonen när andra personalresurser saknas” även om ”lärare själva varken har tid avsatt eller rätt kompetens för att uppmärksamma och stötta elever på väg in i kriminalitet”.¹²²

Med detta sagt så har skolan inte ett föreskrivet och uttryckligt brottsförebyggande arbete, utan det är snarare, precis som Skolverket också hävdar i sin rapport, genom att skolan är en viktig aktör för unga som den också kan påverka den unge i positiv riktning. Beroende på hur skolgången går kan riskerna för att den unge hamnar i kriminalitet öka eller minska och skolans trygghetsskapande arbete i sig lyfts ”som brottsförebyggande, det vill säga det arbete som syftar

---

¹¹⁶ Skolverket 2023:10, s. 22.

¹¹⁷ Prop. 1992/93:220 s. 20.

¹¹⁸ Prop. 1992/93:220 s. 20.

¹¹⁹ Skolverket 2023:10, s. 6.

¹²⁰ Skolverket 2023:10, s. 42.

¹²¹ Skolverket 2023:10, s. 43.

¹²² Skolverket 2023:10, s. 45.

till att skapa tillitsfulla relationer och främja alla barn och ungas lärande, utveckling och hälsa”.¹²³ Detta innebär att skolan brottsförebyggande arbete i praktiken kan anses grunda sig på skolans utbildnings- och fostransuppdrag, genom att se till att barn och unga får en trygg, stabil och utvecklande skolgång, och genom att bygga goda relationer mellan skolpersonal och elever, så minskar riskerna för att barn och unga faller in, eller återfaller, i kriminalitet.

3.3 Polisen och socialtjänsten

Med hänvisning till avsnitt 3.1 om brottsförebyggande kontra brottsbekämpande insatser kan det sägas att polisen, till skillnad från skolan och socialtjänsten, arbetar *både* brottsbekämpande och brottsförebyggande. Polismyndigheten har nämligen det primära ansvaret för att bekämpa brott i samhället, vilket också får anses vara ett ansvar som åvilar just polisverksamheten.¹²⁴ Enligt PolisL 1-2 §§ har polisverksamheten, där inbegripet Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, som ändamål att främja rättvisa och trygghet samt upprätthålla allmän ordning och säkerhet i samhället, vilket de uppfyller genom att bland annat förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet samt utreda och beivra brott som hör under allmänt åtal. Det nämns i propositionen till PolisL att ”samtliga polisuppgifter eller i varje fall större delen därav har ett brottsförebyggande syfte”.¹²⁵ Polismyndigheten har även i sina styrdokument fastslagit att deras brottsförebyggande arbete ”är en del av det brottsbekämpande uppdraget” samt definierat det brottsförebyggande arbetet som ”aktiviteter som myndigheten genomför eller aktivt deltar i med det primära syftet att förhindra att brott begås”.¹²⁶ Det brottsförebyggande arbetet riktar sig, enligt förarbetena, till personer som ”inte är föremål för rättsväsendets åtgärder på grund av brott”.¹²⁷

Värt att nämna är att det i förarbetena till PolisL framhålls ”att de brottsförebyggande åtgärderna i vid mening i första hand ankommer på myndigheter utanför området för polisen och rättsväsendet”, alltså exempelvis sociala myndigheter och skolväsendet.¹²⁸ I Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet framgår det dessutom att Polismyndigheten ska arbeta för att ”ligga i framkant avseende brottsbekämpningen” och att deras brottsförebyggande arbete ska ”bidra till att färre medborgare utsätts för brott och att fler som en följd därav

---

¹²³ Skolverket 2023:10, s. 72.

¹²⁴ Lerwall, 2021, s. 67.

¹²⁵ Prop. 1983/84:111 s. 56.

¹²⁶ PM 2022:12, *Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet*, s. 4.

¹²⁷ Prop. 1983/84:111 s. 56. Se även under avsnitt 3.1 för skillnaden mellan brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete.

¹²⁸ Prop. 1983/84:111 s. 56.

upplever en ökad trygghet”.¹²⁹ Hur polisen arbetar brottsförebyggande kan skilja sig från allt mellan skolbesök och kontakt med elever i syfte att informera om bl.a. brottsrisker, och att ge information till allmänheten om åtgärder som kan vidtas i hemmet eller i vardagen för att för egen del öka skyddet mot brott.¹³⁰ Polisen arbetar dessutom brottsförebyggande genom sin underrättelseverksamhet, alltså genom spaning och kartläggning av kriminalitet i samhället, men polisen har även ”till uppgift att förebygga även andra störningar av den allmänna ordningen och säkerheten än brott”.¹³¹

Vidare från Polismyndigheten till socialtjänsten kan det konstateras att det är socialtjänsten som ”har det övergripande samhällsliga ansvaret för de ungas sociala situation och ansvarar därmed, så långt det är möjligt, för vården av unga som begår brott”.¹³² Socialtjänsten har som generellt mål att ”främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor, aktiva deltagande i samhällslivet”, se SoL 1 kap. 1 §.

När det kommer till barn och unga så har socialtjänsten ett särskilt ansvar att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och förebygga att barn och unga far illa genom att exempelvis missbruka droger, alkohol och/eller spel eller vistas i miljöer som kan vara skadliga för dem.¹³³ Socialtjänsten har även ett särskild skyddsansvar för barn och unga och ska se till att barn och unga får det skydd och stöd som de behöver, både i nära samarbete med hemmen men också utanför det egna hemmet.¹³⁴ Några av riskfaktorerna som kan påverka en ung person att bli inblandad i kriminalitet är, förutom konkreta omständigheter som exempelvis bostadsområdets fysiska miljö eller trångboddhet, bland annat ”svag familjeanknytning, utanförskap, segregation, upplevelser av diskriminering samt fattigdom”.¹³⁵ Det är väsentligt att poängtera att det ofta är barn och ungdomar som är socialt utsatta som begår kriminella handlingar, och de barnen och ungdomarna har ett särskilt behov av stöd och hjälp, och framför allt när det kommer till allvarlig eller omfattande kriminalitet.¹³⁶ Socialtjänsten har alltså en viktig roll i både det brottsförebyggande arbetet, och i arbetet för att ge stöd till den unge.

---

¹²⁹ PM 2022:12, *Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet*, s. 5.

¹³⁰ Prop. 1983/84:111 s. 56.

¹³¹ Prop. 1983/84:111 s. 56.

¹³² Prop. 2005/06:165 s. 43.

¹³³ Se SoL 5 kap. 1 §.

¹³⁴ SoL 5 kap. 1 §.

¹³⁵ SOU 2021:68 s. 89.

¹³⁶ Prop. 2005/06:165 s. 43.

3.3.1 Särskilt om barn och unga som begår brott

Även om en person som är under 15 år inte kan åtalas och dömas för brott, se brottsbalk (1962:700) (BrB) 1 kap. 6 §, så finns det möjlighet att med stöd av lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) ändå inleda en utredning om brottet, se LUL 31 §. För att de brottsbekämpande myndigheterna ska få inleda en sådan utredning krävs dock vissa förutsättningar, som att fängelse i ett år ska vara föreskrivet för brottet (även försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott gäller). För de fallen då en 15-åring misstänks ha begått ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än ett års fängelse råder en presumtion för att utredning ska inledas, och endast vid särskilda skäl ska den presumptionen kunna brytas.¹³⁷ Socialnämnden kan även, enligt LUL 31 § 2 st, begära en utredning i andra fall om det behövs för att socialtjänsten ska kunna avgöra vilka insatser den unge kan vara i behov av.¹³⁸ Om den unge ännu inte har fyllt 12 år får en utredning endast inledas om det finns synnerliga skäl, men enligt förarbetena framgår det att presumtionsregeln även borde gälla för barn som är under 12 år, även om det är sällsynt att barn under 12 år misstänks för sådana allvarliga brott som presumtionsregeln omfattar.¹³⁹

Av tidigare förarbeten till nuvarande LUL 31 § framgår det att ”12-årsgränsen innefattar en avvägning mellan utredningsintresset och hänsynen till barnet” och att det framstår som ”uppenbart att barnet måste ha uppnått en viss mognad för att en utredning över huvud taget skall framstå som meningsfull”.¹⁴⁰ Både enligt äldre och nyare förarbeten till LUL framgår det att ju yngre barnet är, desto starkare är skälen för att det ska vara socialnämnden som borde ombesörja den utredning som kan behövas rörande barnet.¹⁴¹

LUL har fler särskilda bestämmelser som rör brott som misstänks ha begåtts av barn och unga och hur handläggningen hos polisen, åklagaren och domstolen ska gå till i de fallen. Även barn och ungdomar som *har* uppnått åldern för straffmyndighet särbehandlas i rättssystemet.¹⁴² Enligt LUL 6 § ska socialnämnden genast underrättas om någon som inte fyllt 18 år är skäligen misstänkt för ett brott som kan leda till fängelse och detsamma gäller för barn som är under 15 år och kan misstänkas ha begått ett sådant brott, se LUL 34 §. Syftet med att underrättelse ska

---

¹³⁷ Prop. 2009/10:105 s. 33.

¹³⁸ När det kommer till bevisningen, alltså en prövning av skuldfrågan i domstol när ett barn under 15 år misstänks för ett brott, så har reglerna utvidgats genom att exempelvis åklagare nu har getts initiativrätt till att föra en sådan talan vilket tidigare endast kunde påkallas av socialtjänsten, se LUL 38 § samt prop. 2022/23:78 s. 40 ff.

¹³⁹ Prop. 2009/10:105 s. 33.

¹⁴⁰ Prop. 1983/84:187 s. 33–34.

¹⁴¹ Se prop. 2009/10:105 s. 33, samt prop. 1983/84:187 s. 34.

¹⁴² Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 50.

ske till socialtjänsten är för att de måste ha kännedom om brottsmisstanken gentemot den unge för att kunna ta ställning till om en utredning enligt LUL 31 § behöver göras.¹⁴³ När socialnämnden har fått kännedom om att ett barn eller en ung person är misstänkt för att ha begått ett brott, så ska socialnämnden inleda en utredning om det kan antas att den unge är i behov av insatser från socialnämndens sida.¹⁴⁴

Vilken typ av insatser som barnet eller ungdomen är i behov av måste bedömas i varje enskilt fall, och ibland kan även barnets familj vara i behov av insatser.¹⁴⁵ Ett exempel på en insats som syftar till att motverka brottslig verksamhet hos barn och unga är att utse en särskilt kvalificerad kontaktperson, se SoL 3 kap. 6 b§ 2 st., som har i uppdrag att, förutom fungera som ett personligt stöd och ha tät kontakt med den unge, även motivera denne till skolarbete/arbete och lämpliga fritidsaktiviteter.¹⁴⁶ Av förarbetena till bestämmelsen framgår det att mycket talar för att denna insats ”fyller en viktig funktion i arbetet med unga som begår brott” och att ”denna typ av insatser har nått bra resultat i fråga om att utveckla den unges sociala förmåga och påverka den unges beteende”.¹⁴⁷ I propositionen nämns även att ”en nära personlig kontakt mellan den unge och en vuxen person är väldigt viktigt i arbetet med att hjälpa unga med att komma ifrån ett asocialt beteende”.¹⁴⁸

När det kommer till situationer då det finns en misstanke om att ett brott har begåtts så finns det i vissa kommuner utarbetade rutiner för hur det ska hanteras, exempelvis förtryckta blanketter som skolpersonalen förväntas använda vid en polisanmälan.¹⁴⁹ Eftersom det finns en rekommendation från Skolverket att det är rektorn som ska anmäla vid brott, men att det ofta är någon annan i personalen som har bevittnat brottet, så är det inte ovanligt att en polisanmälan är ett kollektivt beslut mellan flera i skolpersonalen.¹⁵⁰ I en studie om hur polisanmälningar hanteras på skolor och åtgärder som vidtas vid våld i skolan, beskrivs förekomsten av fysiskt våld ”som den vanligaste orsaken till att skolpersonal väljer att polisanmäla” och ”att en polisanmälan inte är avhängig på om en elev far illa, utan snarare är relaterad till förekomsten av fysiskt våld”.¹⁵¹ Studien tar även fasta på att ”våld som är subtilt och svårt att upptäcka sällan

---

¹⁴³ Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 43. Se även prop. 2009/10:105 s. 35.

¹⁴⁴ Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 84–85.

¹⁴⁵ Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 118.

¹⁴⁶ Prop. 2005/06:165 s. 99.

¹⁴⁷ Prop. 2005/06:165 s. 97–98.

¹⁴⁸ Prop. 2005/06:165 s. 98.

¹⁴⁹ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 43.

¹⁵⁰ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 43.

¹⁵¹ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 43–44.

polisanmäls” eftersom ”en polisanmälan ställer krav på att det är något uppenbart som hänt, som också är möjligt att återge i en anmälan”.¹⁵²

Brå visar i en rapport från 2023 att mellan åren 2018–2020 gjordes 119 697 polisanmälningar för brott mot barn i åldern 7-15 år och i rapporten sticker skolmiljön ut som ”en särskilt framträdande brottsplats för brotten mot 10–12 åringarna jämfört med övriga åldersgrupper”.¹⁵³ Brottsituationer som sker i skolmiljön kan innefatta både psykiskt och fysiskt våld ”i samband med ömsesidiga bråk och konflikter mellan barn och i samband med mobbning av det utsatta barnet”, samt oprovocerat våld från barn som har utagerande beteenden.¹⁵⁴ I skolmiljön kan även barn utsättas för sexuellt våld, både från andra barn eller ”av skolpersonal med en misstänkt sexuell dragning till barn”.¹⁵⁵ I socialtjänstens handbok för barn och unga som begår brott framgår det att det kan vara en svår gränsdragning att göra mellan barn som har begått brott och barn som själva är utsatta för brott, och att den unge inom ramen för samma händelseförlopp kan vara både utsatt och gärningsperson. Detta kan röra händelser som exempelvis misshandel och narkotikabrott och det är viktigt att socialtjänsten har det med sig när de utreder en ung person som misstänks ha begått ett brott.¹⁵⁶

För barn som ännu inte har fyllt 15 år och som har begått ett brott är det socialtjänsten som har huvudansvaret för att bedöma behovet av stöd och vidta åtgärder.¹⁵⁷ Som tidigare nämnt utgör barnets ålder en viktig faktor för om en utredning ska inledas eller ej och ju yngre barnet är desto större utrymme finns det att inte inleda en utredning, utöver det kan utredning undvikas om det har gått lång tid sedan brottet begicks eller att omständigheterna för brottet redan är klarlagda och att en utredning därför inte behövs.¹⁵⁸ Brå betonar vikten av att göra en orosanmälan till socialtjänsten som i sin tur kan bryta sin sekretess för att göra en polisanmälan när ett barn utsätts för vissa typer av brott, men poängterar även att det inte finns ”några särskilda föreskrifter för om och när skolan ska polisanmäla misstänkta brott bland barn i skolan”.¹⁵⁹

---

¹⁵² Lunneblad, Johansson, 2019, s. 44.

¹⁵³ Brå 2023:8, s. 7.

¹⁵⁴ Brå 2023:8, s. 12.

¹⁵⁵ Brå 2023:8, s. 12.

¹⁵⁶ Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 29.

¹⁵⁷ Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 45.

¹⁵⁸ Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 46.

¹⁵⁹ Brå 2023:8, s. 21.

4. Anmälningsskyldigheter idag

I följande avsnitt kommer jag presentera olika anmälningsskyldigheter som idag åvilar skolan, och skyldigheter som idag finns för att anmäla brott. Redogörelsen är inte att se om en uttömmande lista, men tillsammans kan exemplen ge en indikation på vad en anmälningsskyldighet ska tjäna för syfte, och på vilka grunder anmälningsskyldigheter har införts tidigare. Kommande redogörelse görs alltså för att kunna placera den tilltänkta anmälningsskyldigheten på kartan av anmälningsskyldigheter som finns idag, i syfte att ha en tillräckligt stabil grund att stå på i en redogörelse av de intressekonflikter som kan uppstå vid ett införande av en ny anmälningsskyldighet.

4.1 Anmälningsskyldigheter som åvilar skolan

4.1.1 Orosanmälan till socialnämnden

Skolan har idag, tillsammans med andra myndigheter, aktörer och befattningshavare, en anmälningsplikt, dock inte till polisen, utan till socialnämnden. I SoL 14 kap. 1 § föreskrivs nämligen en skyldighet för myndigheter och yrkesverksamma:

att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

De typer av myndigheter som skyldigheten gäller för räknas upp i paragrafen, vilka är sådana myndigheter och aktörer som typiskt sett kommer i kontakt med barn och unga i sin verksamhet på ett sätt som ger dem möjlighet att få indikationer om barn och ungas förhållanden och om de riskerar att fara illa, så som exempelvis skola, hälso- och sjukvården, polisen, kriminalvården och socialtjänsten själva. När det kommer till att socialtjänsten själva ska anmäla ska det sägas att ett verksamhetsområde inom socialtjänsten som uppmärksammar att ett barn far illa har en skyldighet att vidarebefordra detta till den enhet som ansvarar för barn- och ungdomsvården, men eftersom socialnämnden rent principiellt inte kan anmäla till sig själv rör det sig inte om en formell anmälan.¹⁶⁰

Det ska också sägas att även om skyldigheten att göra en s.k. orosanmälan endast åvilar de föreskrivna aktörerna så uppmanar bestämmelsen *var och en* att göra en orosanmälan om det finns misstanke eller kännedom om sådana missförhållanden. Den här uppmaningen till allmänheten, som tidigare har kallats för *anmälningsuppmaning* och/eller *anmälningsanmaning*,¹⁶¹ syftar till att socialnämnden så tidigt som möjligt ska kunna få reda

---

¹⁶⁰ Prop. 2012/13:10 s. 45.

¹⁶¹ Se exempelvis JO beslut, dnr 2798–2008, 2845–2008, s. 4.

på om ett barn behöver deras stöd, och att allmänhetens medverkan har en stor betydelse för socialtjänsten i det hänseendet.¹⁶² Därför *uppmannas* var och en att göra en orosanmälan om det är berättigat, medan vissa myndigheter och befattningshavare är *skyldiga* att göra en sådan orosanmälan enligt bestämmelsen.

Några exemplifierande situationer på när barn anses fara illa innefattar bland annat ”barn och ungdomar som i hemmet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar, fysisk eller psykisk försummelse eller som har allvarliga relationsproblem i förhållande till sin familj”, men även ”barn och ungdomar som far illa på grund av sitt eget beteende, exempelvis på grund av missbruk, kriminalitet och annat självdestruktivt beteende eller som utsätts för hot, våld eller andra övergrepp från jämnåriga” anses fara illa.¹⁶³

Skälen till bestämmelsen är att anmälningsskyldigheten är ”en nödvändig reglering för att upptäcka barn som far illa”.¹⁶⁴ En anmälning till socialnämnden är inte sällan förenad med ”besvärliga bedömningsfrågor om kriterierna för att göra en anmälan är uppfyllda eller inte [...]. Utgångspunkten måste emellertid vara barnets eventuella behov av skydd.”¹⁶⁵ Skyldigheten att göra en orosanmälan är nödvändig ”för att socialtjänsten ska kunna nå de barn och familjer som är i allra störst behov av insatser, men av olika skäl inte själva söker hjälp eller drar sig undan”.¹⁶⁶ Att medvetenheten kring barns rättigheter till en god och trygg uppväxt har ökat i samhället gör ”att det numera också finns en bred uppslutning kring nödvändigheten av att anmäla till socialtjänsten när barn och unga behöver samhällets stöd och skydd på grund av förhållandena i hemmet eller på grund av eget beteende”.¹⁶⁷

Att anmälaren ska ha kännedom om, eller *misstänka*, att barnet eller ungdomen far illa räcker för en anmälan, och således krävs det inga förkunskaper hos anmälaren om socialnämndens ingripandemöjligheter till skillnad från bestämmelsens tidigare lydelse.¹⁶⁸ Den aktuella formuleringen ställer inga krav på anmälarens kunskaper om socialtjänstens arbete, utan det som ligger till grund för en anmälan är anmälarens *oro* för barnet eller ungdomen i fråga. Genom att formulera bestämmelsen på detta sättet behöver anmälaren inte göra några egna

---

¹⁶² Prop. 1996/97:124 s. 104.

¹⁶³ Prop. 2012/13:10 s. 47.

¹⁶⁴ Prop. 2012/13:10 s. 44.

¹⁶⁵ JO beslut, dnr. 4418–2006.

¹⁶⁶ Prop. 2012/13:10 s. 45.

¹⁶⁷ Prop. 2012/13:10 s. 45.

¹⁶⁸ I tidigare lydelse av SoL 14 kap. 1 § blev anmälningsskyldigheten aktuell när det fanns ”[...] kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd” till skillnad från nu när det räcker att anmäla vid misstanke om detsamma, se prop. 2012/13:10 s. 46.

överväganden eller bedömningar, utan kan endast utgå från sina egna iakttagelser, vilket enligt regeringens bedömning borde underlätta för att avgöra när en anmälan ska göras.¹⁶⁹

Det som kännetecknar anmälningsskyldigheten till socialnämnden är således att barn och ungdomars behov av *skydd* och *stöd* måste uppmärksammas. En anmälan till socialnämnden är en orosanmälan, en vinkning från en vuxen som kommit i kontakt med ett barn eller en ungdom som på något sätt kan behöva en insats från samhällets skydds nät, antingen på grund av yttre faktorer som fysiskt eller psykiskt skadar den unge eller på grund av inre faktorer som yttrar sig genom någon form av riskbeteende eller destruktivt beteende.

4.1.2 Anmälning av trakasserier inom skolans verksamhet

Av SkoL 6 kap. 10 § framgår det att en lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Rektorn i sin tur har sedan en skyldighet att anmäla detta till huvudmannen som i sin tur har en skyldighet att utreda omständigheterna och vidta vidare åtgärder för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Bestämmelsen ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen, se SkoL 6 kap. 10 § 2 st.

Syftet med denna bestämmelsen är att en anmälningsplikt för skolpersonalen är väsentlig för att säkerställa att utredningar och åtgärder för kränkande behandling är tillräckligt effektiva, och huvudmannen ”måste få kännedom om uppgifterna för att utredning ska kunna inledas och eventuella åtgärder vidtas”.¹⁷⁰ Eftersom det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för att arbeta mot kränkningar är det alltså viktigt att det finns en effektiv kommunikation där sådana händelser rapporteras när det upptäcks, och därför har personalen och rektorn en anmälningsskyldighet till rektor respektive huvudman.

4.2 Anmälningsskyldigheter för brott eller misstanke om brott

När det kommer till anmälning av brott så finns det få sådana skyldigheter i samhället i dagsläget, och det kan sägas att det generellt inte råder någon anmälningsskyldighet i Sverige för brott som skett. I vissa fall kan däremot straffansvar aktualiseras för underlåtenhet att i tid anmäla eller avslöja brott, men denna skyldighet gäller endast för ett *förestående* eller *pågående*

---

¹⁶⁹ Prop. 2012/13:10 s. 46.

¹⁷⁰ Prop. 2009/10:165 s. 332.

brott, och där det är särskilt föreskrivet, BrB 23 kap. 6 §.¹⁷¹ Detta har i doktrinen kallats för ”brott som är å färde” och innebär i princip ett brott ”som kommit så långt i genomförandet att det kan medföra straff” men ett brott som har fullbordats anses i regel inte vara ”å färde”.¹⁷² Värt att nämna är att för brott som är ”å färde” har skyldigheten att anmäla ett sådant brott företräde framför en eventuell tystnadsplikt, se OSL 10 kap 28 § jämte BrB 23 kap. 6 §.

För gemene man finns det alltså ingen skyldighet att anmäla ett brott som har ”avslutats”, men för vissa typer av verksamheter eller befattningshavare föreligger en särskild skyldighet att anmäla brott till polis eller åklagare, och några exempel på det tas upp i det följande.

4.2.1 En polismans rapporteringsskyldighet

En polisman som får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal ska enligt PolisL 9 § anmäla detta. Denna rapporteringsskyldighet gäller inte bara för en polis i tjänst utan enligt polisförordningen 16 § sträcker sig även rapporteringsskyldigheten till en polismans privata tid. När en polisman är ledig finns nämligen en skyldighet att anmäla allvarligare händelser som kräver större polisiära insatser, och en skyldighet att självmant vidta omedelbara åtgärder vid svårare brott, eller för att förhindra allvarligare störningar av allmän ordning och säkerhet.¹⁷³ På sin lediga tid får en polis även i andra fall ingripa för att tillförsäkra allmänheten skydd och hjälp.¹⁷⁴ I rättsfallet AD 2011 nr 83 skriver Arbetsdomstolen i sina domskäl att den rapporteringsskyldighet som polismän har ”är speciell på så sätt att den gäller alla uppgifter om brott som poliser får, dvs. även uppgifter de får på sin fritid”. Rapporteringsskyldigheten som åvilar en polisman anses fullgjord när en anmälan har upprättats.¹⁷⁵

Endast om brottet i det särskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter får polismannen lämna rapportteftergift, alltså underlåta att göra en rapport för vissa brott, se PolisL 9 § 2 st. Enligt rikspolisstyrelsens föreskrifter bör ett brott bedömas som obetydligt ”om det framstår som bagatellartat och föga straffvärt” men om ”lagföring är påkallad från allmän synpunkt, bör brottet inte anses obetydligt”.¹⁷⁶ Endast ”omständigheten att en polis anser sig kunna utgå ifrån att åtal inte kommer att väckas eller att förundersökning inte kommer att inledas är inte skäl för beslut om rapportteftergift”.¹⁷⁷

---

¹⁷¹ Jfr bl.a. BrB 6 kap. 15 § 2 st. där det står att ansvar enligt 23 kap. döms för underlåtenhet att avslöja eller förhindra exempelvis våldtäkt.

¹⁷² Ekroth, Fridström Montoya, 2010, s. 46.

¹⁷³ Polisförordning (2014:1104) 16 § 1 st.

¹⁷⁴ Polisförordning (2014:1104) 16 § 2 st.

¹⁷⁵ Munck, Sverne Arvill, kommentaren till PolisL 9 §.

¹⁷⁶ RPSFS 2012:7, 3 §.

¹⁷⁷ RPSFS 2012:7, 3 §.

Det kan alltså sägas att som polis har man en relativt långtgående skyldighet att ingripa och anmäla brott som kommer till dennes kännedom, både inom ramen för och vid sidan av sin anställning. Om en polis får reda på att ett brott har skett ska alltså som huvudregel en anmälan upprättas över det inträffade.

4.2.2 Skatteverkets skyldighet att anmäla vid misstanke om brott

Skatteverkets skyldigheter att anmäla brott finns föreskrivet i olika delar av skattelagstiftningen, och som nämnt ovan har Skatteverket även klassats som en av samhällets brottsbekämpande myndigheter.¹⁷⁸

Enligt skattebrottslagen (1971:69) (SkBrL) 17 § har förvaltningsmyndigheter som handlägger frågor om skatter eller avgifter anmälningsskyldighet till åklagare så snart det finns anledning att anta att brott enligt SkBrL har begåtts, alltså exempelvis skattebrott, skatteavdragsbrott och skatteredovisningsbrott. Utöver den skyldigheten ska Skatteverket göra en anmälan till åklagare så snart det finns anledning att anta att någon gjort sig skyldig till de brott som räknas upp i Skatteförfarandeförordningen (2011:1261) 18 kap. 8 §, exempelvis givande av muta, bokföringsbrott och penningtvättbrott. Skatteverket har även enligt folkbokföringsförordningen (1991:749) (FOF) en skyldighet att till Polismyndigheten eller åklagare anmäla så snart det finns anledning att anta att någon har gjort sig skyldig till folkbokföringsbrott, se FOF 11 §. Både Kronofogdemyndigheten och Skatteverket har dessutom en anmälningsskyldighet till åklagare om det finns skäl att misstänka att ett näringsförbud överträds eller har överträtts etc., se förordning (2014:936) om näringsförbud 24 §.

Enligt nu nämnda paragrafer får Skatteverket endast göra en anmälan om det kan antas att brottet kommer medföra påföljd, och av Skatteverkets rättsliga vägledning på sin hemsida framgår även att dess anmälningsskyldigheter ”knyter an till förutsättningarna för åklagaren att inleda en förundersökning. Meningen är alltså att anmälan ska äga rum så snart det finns förutsättningar för att inleda en förundersökning”.¹⁷⁹ Skälen till att Skatteverket har dessa särskilda anmälningsskyldigheter är i syfte att på ett mer effektivt sätt bekämpa den ekonomiska brottsligheten.¹⁸⁰ Skatteverket har även, förutom att på begäran av åklagare biträda denna vid

---

¹⁷⁸ Se mer om de brottsbekämpande myndigheterna och dess uppgifter under avsnitt 3.1.

¹⁷⁹ Rättslig vägledning på skatteverket.se, utgåva 2023.13.

¹⁸⁰ Se prop. 1997/98:10.

en förundersökning, getts rätt att utan biträde av åklagare genomföra förenklade brottsutredningar under vissa förutsättningar.¹⁸¹

4.2.3 Revisor och konkursförvaltares skyldighet att anmäla vid misstanke om brott

Om en revisor genom sin granskning av ett bolag misstänker att klienten inom ramen för sin verksamhet begår brott så som exempelvis förskingring, bokföringsbrott, mutbrott, eller skattebrott har revisorn en skyldighet att anmäla detta till en åklagare, se aktiebolagslag (2005:551) (ABL) 9 kap. 42 – 44 §§. Skyldigheten att anmäla brott innebär dock inte en skyldighet att efterforska om brott har begåtts.¹⁸²

Av förarbetena till bestämmelsen framgår det att en majoritet av remissinstanserna till förslaget, såsom Göta hovrätt, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet och Sveriges advokatsamfund, avstyrkte förslaget eller tyckte att det var alltför långtgående.¹⁸³ Som skäl till bestämmelsen anförde dock regeringen att en revisor också har till uppgift att ”skydda utomståendes intressen, såsom kreditgivare, anställda, andra kontraktsparter och det allmänna” och förutom att en anmälningsplikt kan bli betydelsefull i kampen mot ekonomisk brottslighet ligger en sådan regel ”väl i linje med den kontrollerande funktion som revisorn har”.¹⁸⁴ I regel är det dessutom ”av stor betydelse för en effektiv revision att det råder ett gott förtroende mellan revisorn och företagsledningen” och att revisorn ”utan föregående kontakt med företagsledningen [ska] göra anmälan till en myndighet skulle riskera att försämra relationen mellan revisorn och företagsledningen”.¹⁸⁵ Förarbetena trycker därför på det faktum att anmälningsplikten bör utformas så att den ”inträder endast i vissa fall och endast under vissa i lagen angivna förutsättningar” eftersom ”revisorer normalt saknar den straffrättsliga kompetens som krävs för att bedöma om en anmälan till åklagare bör göras eller ej”.¹⁸⁶

Att förhållandet mellan revisorn och företagsledningen kantras av förtroende motiverar att revisorn för de fall då avhjälpande sker inte behöver göra en anmälan, innan revisorn anmäler till åklagare så ska denne nämligen underrätta styrelsen om sina iakttagelser enligt ABL 9 kap. 43 §, som då har 4 veckor på sig att avhjälpa menliga verkningar av gärningen och ersätta den ekonomiska skadan av det misstänkta brottet. För det fallet att avhjälpande har skett eller det misstänkta brottet är obetydligt behöver revisorn inte underrätta åklagare, se ABL 9 kap. 44 §

---

¹⁸¹ Skälen för en förenklad brottsutredning är att den misstänkte ska ha fyllt 21 år och kan antas erkänna gärningen, se lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet 1–2 och 5 §§.

¹⁸² Prop. 1997/98:99 s. 271.

¹⁸³ Prop. 1997/98:99 s. 153.

¹⁸⁴ Prop. 1997/98:99 s. 155.

¹⁸⁵ Prop. 1997/98:99 s. 162-163.

¹⁸⁶ Prop. 1997/98:99 s. 156.

2 st. Huruvida revisorn ändå får underrätta åklagare i dessa fall styrs av revisorns tystnadsplikt, ABL 10 kap. 25 §. Ur en straffrättslig synpunkt kan det ”framstå som tveksamt att revisorn skall låta sig nöja med ett avhjälpande i efterhand” men det har i förarbetena till bestämmelsen understrukits ”att reglerna kring revisorns skyldigheter måste utformas utifrån ett civilrättsligt synsätt”.¹⁸⁷ Ett avhjälpande får alltså endast betydelse för det civilrättsliga förhållandet eftersom möjligheten ”att underlåta anmälan om avhjälpande sker ger [...] bättre förutsättningar för ett förtroendefullt samarbete mellan företagsledningen och revisorn”.¹⁸⁸ Att revisorn inte behöver göra en anmälan om brottets skadliga effekter har avhjälpits får alltså anses vara ”en naturlig konsekvens av att revisorns uppgift är av detta slag”.¹⁸⁹

I likhet med revisorns anmälningsskyldighet har även konkursförvaltare en skyldighet att underrätta allmän åklagare om det finns misstanke att gäldenären begått ett brott som avses i BrB 11 kap, dvs brott mot borgenärer m.m., se konkurslag (1987:672) 7 kap. 16 §. Graden av misstanke är att det ska ”kunna misstänkas att brott har begåtts” och är densamma för både revisors anmälningsskyldighet som för konkursförvaltares.¹⁹⁰

4.2.4 Särskilda myndigheters och andra aktörers anmälningsskyldighet för bidragsbrott

Enligt bidragsbrottslag (2007:612) 6 § jämte 1 § föreligger en skyldighet för Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Migrationsverket, Arbetsförmedlingen samt kommuner och arbetslöshetskassor att anmäla till Polismyndigheten om det kan misstänkas att brott enligt bidragsbrottslagen har begåtts.

Av propositionen till lagen framgår det att utredningen bedömde att en obligatorisk anmälningsskyldighet inte borde införas, men menade att om ett sådant införande görs bör anmälningsskyldigheten ha ”det huvudsakliga syftet att utgöra ett användbart stöd för en enhetlig anmälningspraxis” och att anmälningsskyldigheten bör ”utformas så att de anmälande myndigheterna har att göra en värdering av om uppsåt eller grov oaktsamhet föreligger”.¹⁹¹ Skälet för att utredningen motsatte sig en obligatorisk anmälningsskyldighet var ”att vad som framkommit om hanteringen av brottsmisstankar inom välfärdssystemen inte tyder på något annat än att anmälningar faktiskt sker i de fall där en befogad brottsmisstanke uppstår”.¹⁹² Majoriteten av remissinstanserna stod bakom utredningens bedömning eller lämnade den utan

---

¹⁸⁷ Prop. 1997/98:99 s. 163.

¹⁸⁸ Prop. 1997/98:99 s. 163.

¹⁸⁹ Prop. 1997/98:99 s. 163.

¹⁹⁰ Prop. 1997/98:99 s. 271.

¹⁹¹ Prop. 2006/07:80 s. 86.

¹⁹² Prop. 2006/07:80 s. 86.

erinran, medan fem remissinstanser, exempelvis Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket, förespråkade att anmälningsskyldigheten skulle införas.¹⁹³ Regeringen menar i skälen för sitt förslag att det finns olikartade riktlinjer, rutiner och värdegrunder när det kommer till om och hur en polisanmälan ska göras vid misstanke och brott och att ”dessa olikheter leder till att brottsmisstankar behandlas olika inom skilda delar av välfärdssystemen”.¹⁹⁴ Regeringen anför därför att rättssäkerhet och förutsägbarhet är viktiga skäl för införandet av anmälningsskyldigheten, och att en anmälningsskyldighet ”skulle främja förutsättningarna för att straffrättsligt likvärdiga fall behandlas på samma sätt”.¹⁹⁵ Regeringen menar även att ”[i] avsaknad av en anmälningsskyldighet ökar också utrymmet för skönsmässiga bedömningar inför eventuella beslut om anmälan”.¹⁹⁶

Vidare i förarbetena till bestämmelsen framgår att de anmälande myndigheterna, kommunerna och arbetslöshetskassorna bör ”göra en preliminär bedömning även av subjektiva omständigheter i syfte att sälla bort helt klara fall där brott inte har begåtts” och att en anmälan ”bör ske när det finns en välgrundad anledning att anta att brott har begåtts”.¹⁹⁷ För att möjliggöra kvalitativa polisanmälningar som är begränsade ”till fall där det är tydligt att anmälan skall ske, krävs emellertid även att handläggare och annan personal vid berörda myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor genom utbildning och andra insatser ges information och kunskaper.”¹⁹⁸

4.3 Sammanfattning av syftet med dagens anmälningsskyldigheter i relation till den tilltänkta anmälningsskyldigheten

De skyldigheter som idag åvilar skolan att göra anmälningar av olika slag grundar sig på ett skyddsbehov för barnet eller ungdomen i fråga. Det finns ett mönster i lagstiftningen om barn och unga som särskilt skyddsvärda objekt, och därför har skolan vissa skyldigheter att agera när den unge på något sätt riskerar att, eller far illa. Detta går även i linje med vissa av de sekretessbestämmelser som redogjorts för under avsnitt 2.2, vilka syftar till att samhället måste kunna agera när en ung person är *utsatt* för ett brott – vilket av lagstiftaren ses som så pass viktigt att sekretessen får ge vika för informationen om att ett barn är utsatt för ett brott.

---

¹⁹³ Prop. 2006/07:80 s. 86-87.

¹⁹⁴ Prop. 2006/07:80 s. 89.

¹⁹⁵ Prop. 2006/07:80 s. 89.

¹⁹⁶ Prop. 2006/07:80 s. 89.

¹⁹⁷ Prop. 2006/07:80 s. 90.

¹⁹⁸ Prop. 2006/07:80 s. 90.

För skyldigheten att anmäla brott å andra sidan finns det snarare ett incitament att upptäcka kriminalitet, och det finns tydliga kopplingar mellan en anmälningsskyldighet för verksamheter där (främst ekonomiska) brott kan upptäckas, och intresset av att beivra den brottsligheten på ett så enhetligt sätt som möjligt. Skyldigheten att anmäla brott kan i de ovan uppräknade exemplen anses ligga inom ramen för den befattningshavarens yrkesroll, alltså att det för verksamheten finns ett intresse av att beivra sådan brottslighet som kan upptäckas inom ramen för verksamheten. Genom att arbeta på Skatteverket eller som polis är man nämligen anställd av en myndighet där brottsbekämpning ingår i myndighetsuppdraget, och som revisor har man till uppgift att tillvarata bolagets och intressenternas intressen, i vilket intresset av att styrelsen eller en VD inte gör sig skyldig till diverse ekonomiska brott inom bolagets verksamhet får anses ingå. Även när det kommer till brott inom välfärdssystemet nämns det i förarbetena till bestämmelsen om anmälningsskyldighet för bidragsbrott att "[d]et är av stor vikt att misstänkta brott som upptäcks polisanmäls" och att det "är en förutsättning för att straffbestämmelserna skall få avsedd effekt på efterlevnaden av reglerna om förmåner inom välfärdssystemen".¹⁹⁹

Det förefaller finnas ett samhällsintresse av att ekonomisk brottslighet, såsom exempelvis skatte- och bidragsbrott, beivras och därför har de myndigheter och befattningshavare som ansvarar för, och arbetar med, exempelvis skatt, revision och bidrag en skyldighet att anmäla när det finns misstanke om sådan brottslighet. Genomgående för de ovan uppräknade exemplen är att dess förarbeten trycker på faktumet att bestämmelsen om anmälningsskyldighet bör utformas på ett särskilt sätt. För revisorer ska anmälningsskyldigheten inträda i vissa fall och under vissa i lagen angivna förutsättningar, för Skatteverket knyter anmälningsskyldigheten för ett brott an till förutsättningarna för åklagaren att inleda en förundersökning och för myndigheterna som hanterar bidrag bör en bedömning göras om bidragsbrottet har varit mindre allvarligt och därför inte kan föranleda straffansvar.²⁰⁰ I de skyldigheter som idag finns att anmäla brott till polis eller åklagare, förutom den rapporteringsskyldighet som åvilar en polisman själv, ses alltså en tendens att anmälningsskyldigheten inte inträder när brottet är av ringa beskaffenhet eller om det endast finns vaga misstankar som inte hade lett till en förundersökning. Även för den tilltänkta anmälningsskyldigheten hade ett liknande resonemang kunnat uppstå eftersom det i tilläggsdirektivet nämns att "[n]är ett beslut om polisanmälan ska tas behöver emellertid flera faktorer vägas in, däribland elevens ålder och händelsens art".²⁰¹ Att händelsens art är en faktor som behöver vägas in tyder på att en viss bedömning av brottet

---

¹⁹⁹ Prop. 2006/07:80 s. 88.

²⁰⁰ Se ovan avsnitt 4.2.2, 4.2.3 samt 4.2.4.

²⁰¹ Dir. 2023:22 s. 7.

kommer behöva göras av skolpersonalen innan man avgör om anmälan ska göras eller inte. En skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen hade alltså även den kunnat utformas på så sätt att den endast gäller för vissa föreskrivna brott, eller då ett visst straff är föreskrivet i straffskalan. För det fall den tilltänkta anmälningsskyldigheten utformas på detta sätt, i likhet med de idag existerande anmälningsskyldigheterna, riskerar man att stöta på samma problematik som nämns i vissa av förarbetena till anmälningsskyldigheterna för brott där det framgår att de befattningshavare och aktörer som har en skyldighet att anmäla, normalt saknar straffrättslig kompetens för att avgöra om en anmälan ska göras eller inte.²⁰² Även skolpersonal kan, i likhet med exempelvis en revisor, sakna denna straffrättsliga kompetens som krävs för att bedöma om en anmälan bör göras eller inte.²⁰³ Därför behöver dessa aktörer ”genom utbildning och andra insatser ges information och kunskaper” för att möjliggöra kvalitativa polisanmälningar.²⁰⁴

Med ett införande av en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen kombineras alltså skolan, som aktör för bibehållande av barn och ungdomars särskilda skyddsvärde, med intresset av att upptäcka och beivra kriminalitet på skolans område. Som nämnt ovan under avsnitt 4.2.3 ligger en anmälningsskyldighet för exempelvis revisorer väl i linje med en revisors kontrollerande funktion, och det är inte orimligt att tänka sig att även Skatteverket och andra ekonomiska befattningshavare också anses ha särskild ekonomisk kontroll, varför en skyldighet att anmäla vid misstanke om ekonomisk brottslighet därför ter sig naturligt för dessa aktörer. Att införa en sådan skyldighet även för skolan, att anmäla brott till polisen, aktualiserar frågan om huruvida skolan kan anses vara en sådan aktör i samhället med särskilda kontrollmöjligheter, eller om intresset av att beivra brott kan anses ligga inom ramen för skolans verksamhetsområde, vilket är en fråga jag kommer återkomma till i diskussionen som följer nedan.

---

²⁰² Se exempelvis prop. 1997/98:99 s. 156.

²⁰³ Se avsnitt 4.2.3.

²⁰⁴ Prop. 2006/07:80 s. 90.

5. En analys av potentiella intressekonflikter som kan uppstå vid införandet av en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen

Att kriminalitet och brottsliga gärningar ”måste vara lika oacceptabelt i skolmiljön som i andra delar av samhället” är något som tilläggsdirektivet trycker hårt på.²⁰⁵ Detta är en av grunderna till regeringens direktiv att ”[d]et bör införas en skyldighet för skolor att anmäla brott”, tillsammans med att skolan är en del av samhället och har i uppdrag att ”bidra till att det finns goda förutsättningar för elevers lärande och utveckling”.²⁰⁶

Skolan har inte idag någon föreskriven skyldighet att göra en polisanmälan när ett barn eller en ungdom har begått ett brott, men med det sagt så är det inte heller förbjudet för skolan eller dess personal att göra detta så länge det inte finns hinder av sekretess. Idag är rektorn ”en betydelsefull aktör när det gäller bedömningen av vilka händelser i en skola som ska polisanmälas, vilket ger utrymme för stora skillnader i hur skolor bemöter och hanterar oönskade beteenden i skolan”.²⁰⁷ Att skolan polisanmäler ett brott är ”en åtgärd som förhoppningsvis kan få effekten att eleverna förstår konsekvenserna av att bryta mot skolans regler” och en polisanmälan kan även ses som en ”upprättelse för de elever som blivit utsatta”.²⁰⁸ Genom att införa en skyldighet för skolor att anmäla brott till polisen kan dessa skillnaderna minska, och införandet av en anmälningsskyldighet skulle kunna resultera i att hanteringen av polisanmälningar blir mer enhetlig runtom i landet.

Här måste dock en skillnad göras mellan, att det som nu finns en möjlighet att göra en polisanmälan, och att införa en sådan skyldighet. Skillnaden mellan möjligheten och skyldigheten att göra en polisanmälan ligger nämligen i att det vid en skyldighet att anmäla inte längre finns utrymme för en bedömning i varje enskilt fall av om en polisanmälan är rätt åtgärd eller inte, vilket riskerar att sätta vissa intressen ur spel. Några av de intressekonflikter som har identifierats kommer beröras i det följande.

5.1 En utvidgning av skolans verksamhetsområde – att utbilda och fostra

Skolan kan anses ha dubbla uppdrag. Förutom kärnuppdraget - den rent utbildande delen, så går barn i skolan ”för att bli goda människor”.²⁰⁹ De styrdokument och direktiv som ligger till

---

²⁰⁵ Dir. 2023:22 s. 7.

²⁰⁶ Dir. 2023:22 s. 7.

²⁰⁷ Brå 2023:8 s. 21.

²⁰⁸ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 48.

²⁰⁹ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 47.

grund för värdena och kunskaperna som skolan ska lära ut och ge utrymme för påverkar ”hur styrningen av utbildningen har tagit form och hur lärare förväntats agera”.²¹⁰ I förarbetena till en ny läroplan för grundskolan förs ett resonemang om skolans roll i en föränderlig värld, och att med ökad kriminalitet i lägre åldrar blir social kompetens mycket viktigare tidigare i livet.²¹¹ Eftersom förmågan att kritiskt granska budskap och ta sig fram i tillvaron blir viktiga förmågor att besitta redan som barn, ställs högre krav på de vuxna i allmänhet, men framför allt på skolan. Det blir viktigt att skolan besitter förmågan ”att tidigt ge de unga tillräckliga kunskaper, men också social och moralisk kompetens att orientera sig bland många intryck, att sortera bort det skadliga från det roliga i ungdomskulturer, att hitta kunskaper och ta sig fram hel och oskadad”.²¹²

Som har redogjorts för under avsnitt 3.2.1 är det ostridigt att skolan är en brottsförebyggande aktör i samhället, med tanke på att skolan är den plats där barn och ungdomar spenderar stora delar av sitt liv under de åren då de kanske är som mest påverkansbara. Skolans brottsförebyggande arbete bygger dock inte på något formellt ansvar, utan skolans brottsförebyggande arbete grundar sig snarare på att lära ut kunskaper och bygga trygghet och tillit, vilket innebär att skolan till sin natur får ett brottsförebyggande ansvar i praktiken.²¹³ Det är nämligen så att ”kunskaper och värden som elever utvecklar i skolan och det positiva sammanhang som elever som går i en välfungerande skola blir en del av, är bärande delar i elevernas utveckling till trygga vuxna som värnar den demokratiska rättsstaten och som inte begår brott”.²¹⁴ Med en skyldighet att polisanmäla alla brott som begås på eller i anslutning till skolområdet uppstår ett dilemma av att samtidigt kunna ”vidmakthålla initiativet i skolans värdegrundsarbete”.²¹⁵

I en studie om åtgärder som vidtas vid våld i skolan har distinktionen mellan polisanmälningar och skolans lärande och fostransuppdrag diskuterats där det ”görs skillnad mellan polisanmälningar och vad som betraktas vara skolans värdegrundsarbete”.²¹⁶ En polisanmälan i sig hjälper inte nödvändigtvis skolan i sitt arbete, mer än att den fungerar som en markör för att visa eleverna att ett brott är ett brott även innanför skolans område, och att samma lagar gäller såväl utanför som i skolan. Genom att polisanmäla alla sådana händelser för man över en

---

²¹⁰ Bergh, Arneback, 2016, s. 13.

²¹¹ Prop. 1992/93:220 s. 4.

²¹² Prop. 1992/93:220 s. 6–7.

²¹³ Se mer i Skolverket 2023:10, s. 72, och under avsnitt 3.2.1.

²¹⁴ Skolverket 2023:10, s. 72.

²¹⁵ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 47.

²¹⁶ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 47.

del av det som kan anses ligga inom ramen för skolans fostransuppdrag till att i praktiken skötas av polisen.²¹⁷ I läroplanen för grundskolan ges riktlinjer till skolan att lärarna ska ”uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling”.²¹⁸ Dessa skrivningar har konstaterats innebära att ”lärarprofessionen får en alltmer *bevakande funktion* i den dagliga verksamheten”.²¹⁹ Skolan har idag redan en anmälningsskyldighet till socialtjänsten, vilken finns till i syfte att skydda och kunna ge stöd till den unge. Ytterligare en anmälningsskyldighet för skolan kan bidra ännu mer till det förrättsliknande som sker av skolan, som Lunneblad och Johansson skulle uttryckt det, se mer under avsnitt 3.2. Genom detta uppstår en intressekonflikt inom ramen för skolans verksamhetsområde mellan intresset av att hämma negativa värden i skolan och intresset av att främja positiva värden i skolan.²²⁰

Det ska förtydligas att det inte är så att skolan på något sätt skulle vara undantaget den brottskatalog som gäller i övriga samhället, utan den lagstiftning som är aktuell gäller både i och utanför skolan. Skolan har alltså ett ansvar att ”vara uppmärksam på tendenser till ett icke acceptabelt beteende” och i det ansvaret ”bör också ingå att skolan inte skall sluta sig i en missriktad ambition att ’lösa sina egna problem’, utan aktivt bör samarbeta med exempelvis polis och socialtjänst, i syfte att göra klart att samhällets övriga lagar och regelsystem gäller också i skolan”.²²¹ Det ligger i sakens natur att om en ung person begår ett brott kommer samhället att agera gentemot detta, och självklart kan skolan inte lösa problemen med kriminalitet själva. Det är just därför förvaltningssystemet i Sverige har en lagstadgad samverkansskyldighet för att, som redogjort för i avsnitt 2.1, på ett mer effektivt sätt kunna uppnå mål som självmant inte går att uppnå.

Här är det dock väsentligt att göra en distinktion mellan möjligheten att anmäla brott, och skyldigheten att anmäla brott. Även om en skyldighet att anmäla brott till polisen inte införs, så finns den möjligheten fortfarande kvar. Att införa en anmälningsskyldighet innebär dock att det spelrum som finns idag, och som möjliggör en bedömning av lämpligheten av en polisanmälan i varje enskilt fall, tas bort. Till detta hör att i den föreskrivna anmälningsskyldigheten till socialtjänsten i SoL 14 kap. 1 § inbegrips även unga som befinner sig i, eller riskerar att hamna i, kriminalitet.²²² Att det för skolpersonalen för närvarande endast föreligger en

---

²¹⁷ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 47.

²¹⁸ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, s. 12.

²¹⁹ Bergh, Arneback, 2016, s. 24.

²²⁰ Bergh, Arneback, 2016, s. 21–22.

²²¹ Prop. 1992/93:220 s. 87.

²²² Se mer under avsnitt 4.1.1.

anmälningsskyldighet till socialnämnden och inte till polisen skulle kunna förklaras av att det är socialnämnden som har huvudansvaret för barn och unga som begår brott. Man skulle även kunna argumentera för att det också är för att skolpersonalen inte ska behöva göra en bedömning av om ett brott har skett eller inte, utan att det är upp till socialnämnden att avgöra detta utifrån den anmälda oron. Om det sedan visar sig att det anmälda missförhållandet inte ligger inom ramen för socialnämndens ansvarsområde och de inte kan åtgärda det, är det upp till nämnden att ”överväga och pröva om anmälan kan, bör eller ska lämnas över till annan myndighet”.²²³ Det är alltså exempelvis inte upp till socialnämnden att avgöra ”om det kan bevisas att det föreligger ett straffbart övergrepp”.²²⁴ Att skolan samverkar med socialtjänsten och uppmärksammar socialtjänsten på när en elev kan vara i behov av insatser eller särskilt stöd kan anses utgöra en del av skolans fostransuppdrag och därmed även deras brottsförebyggande arbete. Frågan är här om även en anmälningsskyldighet till polisen kan anses ligga inom ramen för skolans brottsförebyggande arbete, eller om införandet av just en sådan skyldighet i praktiken kommer innebära en vidgning av skolans verksamhetsområde.

5.1.1 Att anmäla brott – en brottsförebyggande eller brottsbekämpande åtgärd?

Precis som regeringen skriver i tilläggsdirektivet så är det ”en viktig uppgift för hela samhället att förebygga och förhindra att barn och unga begår brott och fokus bör ligga på tidiga insatser”.²²⁵ Vad som här går att ifrågasätta är om en polisanmälan av en elev som har begått ett brott på eller i anslutning till skolans område är att räkna som sådana tidiga, *förebyggande* insatser som direktivet tar sikte på. Vad som därutöver också framgår av kommittédirektivet är att det är grundläggande att ”begångna brott upptäcks, utreds och lagförs” för att ”brottslighet ska kunna bekämpas”.²²⁶ Att bekämpa brott är, vilket jag redogjort för under avsnitt 3.1 men som kommittédirektivet också hävdar, huvudsakligen rättsväsendets uppgift.²²⁷ Frågan här blir då om en polisanmälan i huvudsak är att anse som en förebyggande eller bekämpande åtgärd.

Det finns nämligen en särskild aspekt av att införa en skyldighet för skolan att polisanmäla elever som begår brott, och det handlar om att ett händelseförlopp kan kantras av olika perspektiv – det finns alltid två sidor av myntet. Även om det i vissa situationer är solklart att en viss elev exempelvis har sparkat sönder en glasruta, och därmed gjort sig skyldig till skadegörelse, så kan det i andra fall inte alltid vara helt enkelt att konstatera vem det är som är

---

²²³ Prop. 2012/13:10 s. 47.

²²⁴ JO ämbetsberättelse 1993/94, s. 261.

²²⁵ Dir. 2023:22 s. 7.

²²⁶ Dir. 2023:22 s. 7.

²²⁷ Dir. 2023:22 s. 7.

förövare och vem som är offer, vilket kan bli ett stort dilemma för skolpersonalen.²²⁸ Brå har i en skolundersökning om brott 2021 kommit fram till att utsatthet för brott till stor del överlappar med delaktighet i brott, i studien uppgav ”30 procent av killarna och 31 procent av tjejerna att de båda har utsatts för och själva begått något brott”.²²⁹ Detta visas även genom bland annat en studie som Utvecklingsenheten på Kriminalvården har publicerat, i vilken man kommer fram till att en ”person som är dömd för våldsbrott har med stor sannolikhet också själv utsatts för våld”.²³⁰ En studie från Göteborgs universitet om utsattheten av mobbning hos barn och unga visar på att positionen som utsatt kan förknippas med känslor av skuld eller svaghet, vilka är känslor som även ett brottsoffer kan känna genom att inte kunna förhindra brottet som denne utsätts för.²³¹ Detta skulle kunna resultera i att ett barn eller en ungdom som förknippar sådan utsatthet med skam drar sig för att tala om sig själv som ett brottsoffer, vilket kan skapa svårigheter för det fall då barnet eller ungdomen är föremål för en situation som kan föranleda misstanke om brott.

För att illustrera detta kan följande exempel ges: två elever startar ett mindre bråk som urartar till att innefatta vad som rent juridiskt skulle betraktas som exempelvis hot eller våld, och en tredje elev uppmärksammar någon i skolpersonalen på situationen. Inledningsvis kanske det inte går att göra en distinktion av vem av eleverna som anses vara förövare och vem som anses vara offer. Med en skyldighet att anmäla de brott som begås på eller i anslutning till skolans område blir det dock upp till skolpersonalen att kunna avgöra vem av eleverna som i polisanmälan ska kategoriseras som brottsoffer, och vem av eleverna som ska kategoriseras som förövare. Att inte ha hela bilden klar, som att det i exemplet inte var personalen själv som såg händelseförloppet utan endast blev informerad av en annan person, kan resultera i att polisanmälan blir ”en förskjutning och omkastning av positionerna förövare och offer”.²³² Dessutom kan denna enstaka händelse vara del i en mer komplex eller mycket större situation än vad som framgår vid första anblick, vilket kan göra det ännu svårare för skolpersonalen att hantera kategoriseringen av vem som de facto är att anse som ett offer i situationen.²³³ Skolverket har i en rapport visat på en återkommande oro hos rektorer på skolor när det kommer till bemötandet av elever som begår brott, eftersom det är ”vanligt att en och samma elev är både förövare och brottsoffer när det kommer till brott som är sprungna ur konflikter”, och ”att

---

²²⁸ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 45.

²²⁹ Brå 2022:5, s. 81.

²³⁰ Heber, 2013, s. 16

²³¹ Bjereld, 2017, s. 23.

²³² Lunneblad, Johansson, 2019, s. 45.

²³³ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 45.

både förövare och brottsoffer är elever som skolan har ansvar för, är ytterligare utmaningar som skolan har att hantera i det brottsförebyggande arbetet”.²³⁴

Det kan även finnas svårigheter i att som anställd på en skola (eller generellt för personer utan juridisk kompetens och/eller utbildning) applicera juridiska begrepp, och kunna avgöra vad som utgör exempelvis en misshandel, en kränkning eller ett hot, samt kunna bedöma om begreppet över- eller underanvänds av elever eller annan personal.²³⁵ Som exempel kan tas att det för att en misshandel ska anses ha ägt rum i juridisk mening inte räcker att ett slag har utdelats, utan slaget i detta fallet måste ha orsakat en viss skada eller smärta hos målsäganden.²³⁶ För att skolpersonalen ska kunna göra en så robust polisanmälan som möjligt kan det alltså krävas visst utredningsarbete från personalens håll, dels för att exempelvis ta reda på vem som gjort vad eller hur händelseförloppet har utspelat sig i de fallen då den som anmäler inte själv har sett händelseförloppet. JO har i ett beslut framhållit, dock i förhållande till anmälningsskyldigheten enligt SoL 14 kap. 1 §, att ”personal vid en skola inte bör bedriva någon egen utredning angående misstänkta förhållanden. Om och på vilket sätt en misstanke skall utredas ankommer på socialnämnden att bedöma”.²³⁷

JO har även i ett annat beslut den 27 oktober 2009 konstaterat att ”om en socialnämnd själv börjar utreda brottsmisstankar kan de brottsutredande myndigheternas arbete fördröjas och försvåras”.²³⁸ Att man inte ska ägna sig åt sådant utredningsarbete som ankommer på annan myndighet, föranleder en argumentation om huruvida en anmälningsskyldighet till polisen ligger i linje med det faktum att myndigheter inte ska genomföra utredningsarbete åt varandra. En anmälningsskyldighet innebär visserligen att skolan hade underrättat brottsbekämpande myndighet om situationen, som i sin tur får vidta en eventuell utredning. Just *skyldigheten* att anmäla brott på skolans område innebär dock att skolan kan behöva göra vissa efterforskningar i vad som har hänt, eller vem som kan anses vara förövare i de fallen då det inte är tydligt från början, för att kunna göra en polisanmälan. Här är det värt att åter igen trycka på skillnaden mellan skyldigheten och möjligheten att anmäla, eftersom möjligheten för skolan att göra en polisanmälan för de fall då det är lämpligt och omständigheterna är tydliga, redan finns, och nyttjas, idag.

---

²³⁴ Skolverket 2023:10, s. 79.

²³⁵ Bergh, Arneback, 2016, s. 23.

²³⁶ BrB 3 kap. 5 §.

²³⁷ JO beslut, dnr 4418–2006, s. 4. I beslutet hänvisar JO i sin tur vidare till bl.a. JO:s ämbetsberättelse 1993/94, s. 264 och 1996/97, s. 268.

²³⁸ JO beslut, dnr 2798–2008 samt 2845–2008, s. 11.

I förhållande till det nu redogjorda för, och med en hänvisning till avsnitt 3.1 om skillnaden mellan brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete, skulle jag vilja lägga fram följande resonemang: när skolpersonal börjar ägna sig åt mer utredande åtgärder, desto mer rör sig skolan från att vara en aktör i det brottsförebyggande arbetet till att nästintill bli en aktör för brottsbekämpningen. Polisanmälningar gör man för sådana brott som har begåtts, och en polisanmälan blir i praktiken alltså snarare en repressiv åtgärd än en preventiv. Med en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen tillförs skolan ansvarsområden och gränsen för skolans verksamhetsområde förskjuts från sitt ursprungliga ändamål och syfte så fort skolan går från att till sin natur förhindra brott genom att vara fostrande och utbildande, till att vara tvungna att vidta rättsliga åtgärder för brott som har begåtts.

Det ska dock framhållas att det kan vara så att en anmälningsskyldighet kan ses som en brottsförebyggande åtgärd om den har långsiktiga preventiva effekter, exempelvis för de fall då en elevs medvetenhet om risken att bli anmäld kan vara en faktor till att eleven väljer att inte begå ett brott. Huruvida en anmälningsskyldighet kan ha en sådan brottsförebyggande effekt på skolans elever är svårt, om inte näst intill omöjligt, att utreda mot bakgrund av att det idag inte finns någon skyldighet för skolor att anmäla när ett barn eller en ungdom har begått ett brott. Därför får vi vända oss till hur en anmälningsskyldighets brottsförebyggande effekter kan se ut på andra områden, och en koppling kan göras till den anmälningsskyldighet som åvilar revisorer, som redogjorts för under avsnitt 4.2.3. I förhållande till revisorernas anmälningsskyldighet har Brå i en rapport från 2004 konstaterat att ”uppmärksamheten kring anmälningarna [kommer] att ha en förebyggande effekt, men den största preventiva effekten ligger inte i att räkna anmälningar utan i att revisorernas maktposition stärkts genom lagstiftningen”.²³⁹ Skyldigheten att anmäla brott blir, enligt revisorerna i Brås rapport, snarare ett bra påtryckningsmedel och ett redskap för att fånga upp brott men ”[y]tterst få av de intervjuade tycker att den brottsförebyggande effekten är speciellt stark”.²⁴⁰ Genom en enkätstudie med revisorerna i Brås rapport framkommer det att ”[k]nappt 30 procent av respondenterna instämmer i att anmälningsskyldigheten är en viktig del av brottsbekämpningen, 16 procent anser att den har en god brottsförebyggande effekt och 34 procent att den i praktiken är verkningslös” när det kommer till anmälningsskyldighetens effektivitet.²⁴¹

---

²³⁹ Brå 2004:4, s. 11.

²⁴⁰ Brå 2004:4, s. 31.

²⁴¹ Brå 2004:4, s. 18.

Det är alltså inte omöjligt att tänka sig att en anmälningsskyldighet för skolan kan ha viss preventiv effekt och i längden resultera i att brott förebyggs, likt revisorernas anmälningsskyldighet är det också möjligt att även en anmälningsskyldighet för skolan i första hand anses vara en viktig del av brottsbekämpningen, och att den fungerar som ett verktyg för att fånga upp brott snarare än att förebygga dem.

I förhållande till detta arbete kan det följaktligen konstateras att en polisanmälan inte är rent brottsförebyggande, utan också är en viktig del av brottsbekämpningen. Genom att införa en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen utvidgas alltså skolans verksamhetsområde från att i praktiken förebygga brott genom att fostra och utbilda, till att bli skyldiga att vidta för brottsbekämpningen relevanta åtgärder.

5.1.2 Skyddsbehovet som ligger till grund för tidigare anmälningsskyldighet är inte fokuset för den tilltänkta anmälningsskyldigheten

Precis som tilläggsdirektivet konstaterar har barn och unga som begår brott ”ofta ett särskilt behov av stöd och hjälp för att i fortsättningen avhålla sig från kriminalitet”.²⁴² Det stämmer att en ung person som begår brott är i särskilt behov av skydd och stöd, vilket redan är beaktat i den anmälningsplikt som finns till socialtjänsten.²⁴³ Medan en orosanmälan till socialtjänsten kantras av den unges behov av skydd och stöd, vilar en polisanmälan mot barnet snarare på samhällets intresse av att utreda och beivra kriminalitet, då barnet med en polisanmälan riskerar att stämpas som kriminellt snarare än skyddsvärt, och i stället för att bli föremål för socialtjänstens insatser riskerar den unge att bli föremål för en utredning av de brottsbekämpande myndigheterna och rättsväsendet.²⁴⁴ I en jämförelse mellan anmälningsskyldigheten till socialtjänsten och den tilltänkta anmälningsskyldigheten till polisen menar jag alltså att skyldigheterna har olika bakomliggande syften. Det blir motsägelsefullt att i kommittédirektivet föra ett resonemang om att barn och unga har ”ett särskilt behov av stöd och hjälp för att i fortsättningen avhålla sig från kriminalitet” och i samband med detta hävda att brottsliga handlingar aldrig ska accepteras och att skolans huvudregel därför ”bör [...] vara att misstanke om brott ska polisanmälas”.²⁴⁵ ”Behovet” av att anmäla barnet eller ungdomen till polisen ska idag i själva verket kunna täckas av att göra en anmälan till socialtjänsten, och det blir därmed svårt att tolka kommittédirektivet på annat sätt än att syftet med att införa en anmälningsskyldighet för skolan att anmäla brott till polisen

---

²⁴² Dir 2023:22 s. 7.

²⁴³ Se mer under avsnitt 4.1.1.

²⁴⁴ Se mer om detta under avsnitt 4.3.

²⁴⁵ Dir. 2023:22 s. 7.

grundar sig på en politisk vilja att minska kriminaliteten i samhället, och framför allt i låga åldrar. En polisanmälan är nämligen inte ”avhängig på om en elev far illa, utan [är snarare] relaterad till förekomsten av fysiskt våld”.²⁴⁶ Även förekomsten av andra brott än fysiskt våld kan bli aktuellt men en viktig aspekt av detta är att brott som är svåra att upptäcka, som exempelvis subtilt våld, sällan polisanmäls eftersom ”en polisanmälan ställer krav på att det är något uppenbart som hänt, som också är möjligt att återge i en anmälan”.²⁴⁷

Att införa en skyldighet att anmäla elever riskerar därmed att förskjuta gränsen för när barn och unga anses vara skyddsvärda, eftersom införandet av en anmälningsplikt kommer innebära en framtvungad gränsdragning av huruvida en ung person anses vara en förövare eller inte, vilket är en gräns som med införandet av en anmälningskyldighet kommer dras när den unge har begått ett brott. Låt oss här ta ett exempel om ett barn som har börjat umgås med lite äldre barn/ungdomar och dessa äldre ungdomarna har kopplingar till narkotikanätverk. Enligt dagens lagstiftning anses det barnet vara i behov av skydd och stöd med hjälp av socialtjänstens insatser (kanske efter en eventuell orosanmälan från skolan) eftersom det barnet själv riskerar att falla in i kriminalitet. Med ett införande av en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen förskjuts skyddsvärdet för det barnet så fort barnet själv kan anses ha begått ett brott, eftersom det barnet som huvudregel då ska anmälas till polisen och inte i första hand blir föremål för socialtjänstens stöd och insatser. Detta går inte i linje med det som nämns i propositionen om ingripanden mot unga lagöverträdare, i vilken man menar att ”barn och ungdomar som har begått brott i första hand skall bli föremål för insatser inom socialtjänsten” som ska ha huvudansvaret för unga lagöverträdare, och att man så långt som möjligt ska hålla ungdomarna ”utanför kriminalvården och frihetsberövande påföljder”.²⁴⁸

5.2 Relationen mellan skolan och dess elever – en potentiellt förlorad tillit

En kurator har i en studie framhållit problematiken med att se en polisanmälan som en markör för att samma regler ska gälla i skolan som i samhället i övrigt, för att ”de vuxna i elevernas närhet borde kunna hjälpa barnen att hantera svåra situationer, utan att polisanmäla, då en anmälan kan ha en negativ påverkan på förtroendet mellan skolpersonalen och eleverna”.²⁴⁹ En relevant aspekt som måste tas hänsyn till när man diskuterar införandet av en (ny)

---

²⁴⁶ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 44.

²⁴⁷ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 44.

²⁴⁸ Prop. 2005/06:165 s. 43.

²⁴⁹ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 48.

anmälningsskyldighet är därför hur elevernas förtroende för skolan och dess personal kan komma att påverkas om skolan får en skyldighet att anmäla brott till polisen.

Att införa en sådan skyldighet bidrar till att skolpersonalen, och kanske främst lärarna, får två parallella led i sin utövning. Å ena sidan ska lärarna arbeta för att främja de positiva värdena i skolan och ”etablera positiva och möjliggörande [relationer] med sina elever”, å andra sidan ska lärarna ”agera bevakande för att minimera de negativa värdena i skolan, där eleverna och kollegor ses som möjliga offer och förövare”.²⁵⁰ Genom att komplettera skolans ursprungliga uppdrag - att främja positiva värden - med ”juridiska begrepp som definierar lärarnas arbete med att motverka de negativa värdena i skolan” så kan relationen mellan lärare och elev komma att påverkas.²⁵¹ När det kommer till våld som sker på skolan så har Brå i en rapport från 2009 konstaterat att kommunikationen på skolan är en väsentlig del för att förhindra att situationer utmynnar i våld, detta genom att skapa positiva relationer och bygga upp ett förtroende mellan de vuxna på skolan och eleverna.²⁵² I rapporten trycker även Brå på det faktum att skolan i sig är del av lösningen, och att skolan därför ”inte bara ska flytta över problemet på individerna själva eller andra myndigheter, exempelvis Polisen”.²⁵³ Skolans egna arbetssätt när det kommer till olika förekomster av våld har nämligen ”betydelse för vilket förtroende elever, föräldrar och personal känner för skolan som helhet”.²⁵⁴ Av Skolverkets rapport om skolans roll i det brottsförebyggande arbetet framgår att något som rektorerna ser som ”framgångsrikt i det brottsförebyggande arbetet är att bygga relationer med eleverna och bekräfta alla” vilket inte bara är viktigt för grundskolan utan också i gymnasiet.²⁵⁵

Brå har i en rapport visat att för att unga lagöverträdare ska upphöra med kriminalitet måste den unga ha förebilder i sitt liv, förebilder som kan ”fungera som en motvikt till negativa förebilder såsom äldre gängledare” och några exempel på sådana positiva förebilder är lärare, idrottsledare och mentorer.²⁵⁶ Brå menar även i sin rapport att det finns en misstro mot myndigheter bland unga med kriminell identitet, och att misstron gör att ”bland annat unga lagöverträdare tenderar att söka efter ledsagare med erfarenheter som liknar deras egna” och att det därför är av stor vikt att en, för den unge positiv, förebild tränger igenom denna misstron och bekräftar, lyssnar

---

²⁵⁰ Bergh, Arneback, 2016, s. 24.

²⁵¹ Bergh, Arneback, 2016, s. 24.

²⁵² Brå 2009:6, s. 15.

²⁵³ Brå 2009:6, s. 15.

²⁵⁴ Brå 2009:6, s. 15.

²⁵⁵ Skolverket 2023:10, s. 22.

²⁵⁶ Brå 2021:5, s. 63.

på och motiverar den unge.²⁵⁷ I rapporten tar Brå upp en studie som visat på ”att ett socialt stöd från, och anknytning till, prosociala vuxna var den enskilt viktigaste faktorn vid upphörande”.²⁵⁸

Som nämnt i avsnitt 5.1.1 är det inte alltid helt enkelt att avgöra vem som är offer och vem som är förövare i alla situationer, då den som utsätter andra för brott i andra fall själv kan vara den som är utsatt. Att en elev ”som i en situation kan vara en förövare i andra situationer är ett offer [...] gör förtroendet sårbart mellan personalen och de elever som är inblandade i de situationer som polisanmäls” när en sådan elev söker stöd hos personalen i fråga.²⁵⁹ Man skulle här kunna tänka sig en situation där en elev, som är utsatt för mobbing eller kränkningar av andra elever, nu är föremål för exempelvis ett slagsmål. Medvetenheten om att riskera att bli polisanmäld om det kommer fram att eleven varit delaktig i ett slagsmål kan resultera i att eleven inte heller söker sig till skolpersonalen för stöd och hjälp i förhållande till sin utsatthet. Man skulle även kunna tänka sig en situation då en elev kontaktar sin lärare privat för att eleven upplever att den läraren är den närmsta vuxen som eleven kan vända sig till om denne har det svårt. Om eleven har det svårt med anledning av att denne har blivit, eller håller på att bli rekryterad kriminellt, eller om eleven har det svårt med droger, så kanske eleven drar sig från att prata med sin lärare om detta om denne riskerar att bli stämplad som kriminell eller bli anmäld om det kommer fram att denne exempelvis har förvarat eller brukat droger på skolans område. Ytterligare en situation som kan aktualiseras i det sistnämnda fallet är en elev som är orolig för en kompis som har problem med droger eller kriminellt umgänge. Om eleven vet att läraren har en skyldighet att anmäla kompiserna om det kommer fram att denne har begått ett brott på skolan så kanske eleven drar sig för att meddela läraren om oron för kompiserna.

Skolan är den plats där stora delar av livet spenderas från det att man är 5–6 år gammal tills att man är 18–19 år. Att skolpersonal därför för många unga kan vara den enda vuxna som den unge ser upp till eller kan vända sig till med frågor, problem, oroligheter eller liknande är inte ovanligt. Det är även så att skolorna själva upplever att det finns en förväntan på skolan att vara ”den viktigaste samhällsaktören för våra barn och unga”.²⁶⁰ Det är därför inte orimligt att tänka sig att de elever som anförtror sig till en lärare, en vikarie, en fritidspedagog, en vaktmästare eller till någon annan personal på skolan inte på samma sätt hade känt sig trygga att av samma

---

²⁵⁷ Brå 2021:5, s. 63.

²⁵⁸ Brå 2021:5, s. 63. Brå i sin tur hänvisar till Lodewijks, H., m.fl., *The Impact of Protective Factors in Desistance From Violent Reoffending: A Study in Three Samples of Adolescent Offenders*, 2009, *Journal of Interpersonal Violence*.

²⁵⁹ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 46.

²⁶⁰ Skolverket 2023:10, s. 35.

anledning höra av sig till en polis med sina problem eller svårigheter. Dels för att en polis inte på samma sätt som exempelvis en lärare har ett fostransuppdrag i sitt yrke och på samma sätt har till uppgift att bygga trygga relationer till barn och ungdomar, dels för att en lärare inte på samma sätt som en polis representerar en myndighet och är en del av rättsväsendet. Genom att införa en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen börjar dock den här gränsen att suddas ut. En anmälningsskyldighet för skolan riskerar att skolpersonalen skiftar fokus, och att det inte blir lika tydligt när en lärare å ena sidan ska vara en trygg vuxen som lyssnar på och bekräftar den unge, när den å andra sidan på uppdrag av staten måste anmäla den unge till polisen om den begår ett brott. I förhållande till detta går det även att ifrågasätta huruvida en gränsdragning är möjlig att göra mellan att som skolpersonal få reda på ett brott som skett på skolan i egenskap av anställd, och att få reda på samma typ av information som privatperson i en privat kontakt med ett barn eller en ungdom.

Med införandet av en anmälningsskyldighet uppstår en intressekonflikt mellan samhällets intresse av att bekämpa kriminalitet, och samhällets intresse av att skolpersonal ska vara en trygghet som ska ge stöd till barn och ungdomar. Skyldigheten för skolan att anmäla brott till polisen riskerar nämligen att ett barn eller en ungdom förlorar tilliten för den potentiellt enda aktören i deras liv som de annars kan lita på och prata med om sina personliga förhållanden, och därför undviker att vända sig till skolans personal för att söka hjälp och stöd. Vad det skulle kunna få för långsiktiga konsekvenser är föremål för ett helt annat arbete, men i korthet kan det sägas att om tilliten till skolans vuxna rubbas, riskerar skolans fostransuppdrag, och därtill dess brottsförebyggande arbete, att försvåras eftersom ”värdegrundsarbetet och det systematiska trygghetsskapande arbetet [kan] ses som skolans brottsförebyggande arbete”.²⁶¹

5.2.1 Potentiell effekt av underlåtelsen att polisanmäla

Det framgår inte av kommittédirektivet om en underlåtenhet att göra en polisanmälan kommer kunna medföra någon form av repressalie för den som inte anmäler. För att kunna dömas för exempelvis tjänstefel måste man vid myndighetsutövning ha åsidosatt sin uppgift genom antingen handling eller underlåtenhet, BrB 20 kap. 1 §. Frågan är om en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen kan anses vara sådan myndighetsutövning. HD har i ett rättsfall slagit fast att även om en orosanmälan enligt SoL 14 kap. 1 § i sig inte anses innefatta myndighetsutövning så ingår den ”som ett led i myndighetsutövningen och sker därför ’vid myndighetsutövning’”.²⁶² Jag vill därför kort kommentera det faktum att ett åsidosättande av

---

²⁶¹ Skolverket 2023:10, s. 72.

²⁶² Se NJA 2014 s. 910.

att göra en orosanmälan enligt SoL 14 kap. 1 § kan medföra disciplinansvar eller innebära tjänstefel,²⁶³ och att det därför inte är orimligt att tänka sig att det kan komma att gälla även för en anmälningsskyldighet till polisen.

Anledningen till att man har valt att straffa underlåtenheten att göra en anmälan till socialtjänsten hänför sig till barnets skyddsvärde. Det har framförts i förarbetena att ”en sanktion kan innebära en press på de yrkesverksamma att anmäla och därmed bidra till en ökad anmälningsskyldighet” vilket ”kan gagna barn i en vidare bemärkelse”, det har dock även framhållits att ”rädslan för en sanktion [kan] riskera att tvinga fram snabba anmälningar för säkerhets skull, vilket inte gagnar barnet”.²⁶⁴ Av både äldre och nyare förarbeten framgår dock att ”[s]traffrättsliga åtgärder eller andra sanktioner framstår som mindre ändamålsenliga” på grund av risken ”att ett specialstraffstadgande skulle medföra ett ökat antal anmälningar utan att kunna garantera att allvarliga fall verkligen kommer till socialtjänstens kännedom”.²⁶⁵ Att den som idag underlåter att göra en anmälan riskerar att dömas till ansvar eller åläggas disciplinpåföljd tyder dock på att en avvägning har landat i att ett barns skyddsvärde väger så pass tungt att det ska ha företräde framför risken för att snabba anmälningar görs för säkerhets skull, för att garantera att barn som riskerar att, eller far illa, kommer till socialtjänstens kännedom.

I en jämförelse med en anmälningsskyldighet till polisen, i vilken syftet snarare kan anses bygga på samhällets intresse av att beivra brott än ett skyddsvärde för barnet, se avsnitt 5.1.2, kan man här ställa sig frågan om underlåtenheten att anmäla ett brott kommer kunna aktualisera att den som inte anmäler blir dömd för exempelvis tjänstefel. Som tidigare nämnts kan straffansvar utdömas för underlåtenhet att avslöja förestående brott, men inte brott som redan har avslutats.²⁶⁶ Här ställs ramen för skolans verksamhetsområde verkligen på sin spets – att en lärare kan anses ha begått ett tjänstefel om denna underlåter att göra en orosanmälan till socialtjänsten ligger i linje med att skolan och dess personal, precis som många andra aktörer och befattningshavare, har ett särskilt ansvar för samhällets barn eftersom barn anses vara särskilt skyddsvärda. Men att som skolpersonal begå tjänstefel för att underlåta att anmäla ett brott till polisen utvidgar ramen för skolans verksamhetsområde, eftersom en sanktionerad underlåtenhet skulle vara att tillföra ett ansvar för skolan och dess personal att agera gentemot

---

²⁶³ Se bl.a. prop. 2002/03:53 s. 65, samt handbok för socialtjänsten, *Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*, s. 21.

²⁶⁴ Prop. 2002/03:53 s. 65.

²⁶⁵ Prop. 2002/03:53 s. 65 samt prop. 2012/13:10 s. 145.

²⁶⁶ Se under avsnitt 4.2.

kriminalitet, beaktat att skolan idag inte har något formellt ansvar att vara brottsförebyggande, och än mindre brottsbekämpande. Huruvida en underlåtenhet att anmäla kan komma att bli sanktionerad eller inte är dock en relevant aspekt att ta hänsyn till eftersom det kan te sig något kontraproduktivt att införa en skyldighet att anmäla om skyldigheten inte motsvaras av någon form av sanktion.

En annan aspekt att ta hänsyn till om ett åsidosättande av en polisanmälan skulle resultera i en sanktion för skolpersonalen är risken det kan innebära för relationsbyggandet mellan skolpersonalen och eleverna. En lärare, som i vanliga fall *vill* prata med sina elever om dess personliga förhållanden, kan komma att bli mindre benägen att få eleverna att öppna upp sig om det finns en risk att läraren kommer få reda på information som kan resultera i att läraren måste polisanmäla den eller en annan elev. Det kan bli en svår balansgång för skolpersonalen att i ena handen balansera elevernas trygghet och tillit, och i andra handen balansera intresset av att inte riskera att bli dömd för tjänstefel.

5.3 Värdet av dubbla anmälningar – särskilt gällande barn under 15 år

Precis som hävdas i tilläggsdirektivet måste flera faktorer vägas in när ett beslut om polisanmälan ska tas, ”däribland elevens ålder och händelsens art”.²⁶⁷ Trots det har utredaren till uppgift att ”lämna förslag på hur en anmälningsskyldighet bör utformas för de obligatoriska skolformerna [etc.]”.²⁶⁸ De obligatoriska skolformerna innefattar även grundskolan, alltså generellt från och med att man börjar i förskoleklass, SkoL 7 kap. 4 §. Som tidigare nämnt är barn under 15 år inte straffmyndiga, och även om det går att konstatera att barnet har begått ett brott får alltså en påföljd inte dömas ut.

När det kommer till barn som är under 15 år så har JO vid flertalet tillfällen uttalat att ansvaret för barn som begår brott i första hand ligger på socialtjänsten och inte på rättsväsendet, och att skolor därför bör vara återhållsamma med att polisanmäla yngre barn beaktat polisens möjligheter att utreda de fallen. Det senast aktuella beslutet fattades av JO den 12 juni 2018 då en rektor hade anmält en pojke på 11 år som i affekt hade slagit och hotat en medarbetare på skolan.²⁶⁹ Av JO:s bedömning framgår det att skolan måste göra en noggrann bedömning i varje enskilt fall för att ta ställning till om en polisanmälan mot en elev är nödvändig och ”[v]id bedömningen ska hänsyn tas till barnets bästa. Vidare bör t.ex. omständigheter som arten av det misstänkte brottet, elevens ålder och om det finns förutsättningar för polisen att utreda det

---

²⁶⁷ Dir. 2023:22, s. 7.

²⁶⁸ Dir. 2023:22, s. 8.

²⁶⁹ JO beslut, dnr 2211–2017.

misstänkta brottet beaktas”.²⁷⁰ Rektorn hade gjort polisanmälan med anledning av ett policydokument i vilket Göteborg Stad hade beslutat om att skolan ska polisanmäla alla brott som utförs i skolan eller i anknytning till skoldagen. JO kommenterade det faktum att skyldigheten i policydokumentet även gällde för barn under 15 år vilket JO menar inte överensstämmer med det som JO tidigare anfört ”om att en skola ska vara återhållsam med att göra polisanmälningar mot barn i de yngsta elevgrupperna och om att en bedömning ska göras i det enskilda fallet”.²⁷¹ JO har nämligen vid tidigare tillfällen hävdade att grundtanken i svensk rätt är ”att ansvaret för att lämpliga åtgärder vidtas mot barn och ungdom som begår brott i första hand vilar på socialtjänsten och inte på rättsväsendet” vilket i synnerhet gäller för yngre barn.²⁷² JO menar att ”skolan bör vara återhållsam med att göra polisanmälan mot barn i de yngsta elevgrupperna eftersom sådana anmälningar normalt inte kan bli föremål för någon utredning från polisens sida”, för när polisen får in en anmälan som rör ett yngre barn kommer de ändå omedelbart att underrätta socialtjänsten om det.²⁷³ JO har även konstaterat att det aldrig ska ”accepteras att en skolelev – oavsett ålder – hotar och angriper en lärare” och att åtgärder givetvis måste vidtas i de fallen, men JO ifrågasätter ”det lämpliga i att i detta fall göra en polisanmälan”.²⁷⁴ I doktrinen kommenteras också faktumet att polisanmäla barn, där det nämns att polisanmälningar mot barn under 12 år endast borde göras i extrema undantagsfall ”eftersom polisen normalt inte utreder en brottsmisstanke mot så unga personer” och att socialtjänsten i stället bör kontaktas med en anmälan i de fallen.²⁷⁵

Införandet av en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen föranleder därför en mycket speciell situation av två administrativa alternativ för skolan:

1. Att behöva skilja mellan en orosanmälan och en polisanmälan
2. Att göra dubbla anmälningar – en till socialtjänsten och en till polisen

Om det första alternativet blir aktuellt kommer skolan behöva skilja på vilken av anmälningarna som är aktuell för en särskild händelse, vilket innebär att skolan kommer behöva göra bedömningen av om ett brott har skett eller inte. Att avgöra om ett brott har skett eller inte är en uppgift för rättsväsendet att avgöra (eller socialtjänsten när det kommer till barn och unga) och är som redogjorts för i avsnitt 5.1.1 inte något som idag kan anses ligga inom ramen för

---

²⁷⁰ JO beslut, dnr 2211–2017, s. 5.

²⁷¹ JO beslut, dnr 2211–2017, s. 5.

²⁷² Se JO beslut, dnr 352–1998, s. 2. Se även JO beslut, dnr 4418-2006, s. 5.

²⁷³ JO beslut, dnr 352–1998, s. 3.

²⁷⁴ JO beslut, dnr 352–1998, s. 3.

²⁷⁵ Olsson, 2019, s. 248.

skolans verksamhetsområde. Om det andra alternativet blir aktuellt skulle det innebära att om en ung person begår ett brott på skolan ska skolan anmäla detta till polisen, men också till socialtjänsten eftersom en ungdom som begår ett brott har ett riskbeteende som kan behöva socialtjänstens insatser. Eftersom polisen i regel inte utreder brott för personer under 15 år kommer de i sin tur skicka vidare den anmälan till socialtjänsten vilket skulle kunna resultera i att socialtjänsten får in två anmälningar för samma händelse, en från skolan och en från polisen.

Det framstår lite som en ”förvaltningsrättslig omväg” att skolan ska ha en skyldighet att polisanmäla ett barn under 15 år, om polisen i sin tur ändå inte kommer hantera händelsen då barnet är under 15 år och kommer bli föremål för socialtjänstens insatser. Att en anmälan först ska gå igenom Polismyndigheten om den ändå kommer föras över till socialtjänsten framstår som något ineffektivt. Effekten av att skolan skulle polisanmäla ett barn som har begått ett brott på skolans område kommer i själva verket för barn under 15 år att vara densamma som om skolan gjorde en orosanmälan enligt SoL 14 kap. 1 §. Som tidigare nämnt finns det dock ingen garanti för att anmälningar till socialtjänsten görs och det går till och med att konstatera att även om ”anmälningsplikten skärpts förblir de flesta anmälningar ogjorda”.²⁷⁶ Eftersom det inte heller är mycket som ”talar för att en ytterligare skärpning av lagarna nämnvärt skulle bidra till att anmälningsfrekvensen ökar”,²⁷⁷ kan man ställa sig frågan om införandet av en ny anmälningsplikt skulle vara en mer effektiv lösning än att skärpa den som redan finns.

Tillförandet av ytterligare en anmälningsplikt för barn under 15 år riskerar alltså att i praktiken endast innebära mer administrativt arbete och inte påverka utfallet för vilka åtgärder som kommer vidtas för barn under 15 år som begår brott. När det kommer till barn som är utsatta för brott har Brå i en rapport visat att i de fallen då brott har anmälts av socialtjänsten är det ”vanligt att det är skolan som uppmärksammat brottet och gjort en orosanmälan till socialtjänsten, som i sin tur gjort polisanmälan”.²⁷⁸ Samarbetet mellan skolan och socialtjänsten är alltså redan etablerat, och även om socialtjänsten inte alltid i sin tur gör en polisanmälan för den brottslighet som kommer de tillkänna genom orosanmälningar, så är det socialnämndens ansvar och uppgift att göra bedömningen av vilken insats som kan bli aktuell för den unge som har begått ett brott, inte polisens i första hand.

---

²⁷⁶ Olsson, 2019, s. 212.

²⁷⁷ Olsson, 2019, s. 212.

²⁷⁸ Brå 2023:8, s. 46.

5.3.1 Avvägningen mellan rättsväsendets åtgärder och sociala insatser

Det som skiljer en anmälningsskyldighet till polisen från den till socialtjänsten är i vilken myndighets händer man initialt vill sätta barn och unga som begår kriminella handlingar. Även om införandet av en anmälningsskyldighet till polisen inte nödvändigtvis innebär att det för de brott som anmäls kommer utdömas ett straff, så måste syftet med införandet av en ny anmälningsskyldighet vara att man vill angripa kriminalitet, kanske främst i lägre åldrar, från ett annat håll än genom socialtjänstens insatser. Detta med tanke på att när det rör sig om barn och unga som begår brott så har socialtjänsten ett särskilt ansvar att vidta åtgärder när det kommer till barn som är under 15 år, och för ungdomar mellan 15–20 år kan det ”sägas vara ett delat ansvar mellan socialnämnd, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten samt i vissa fall Kriminalvården och [Statens institutionsstyrelse]”.²⁷⁹ Om den tilltänkta anmälningsskyldigheten *inte* innebär att särskilda åtgärder från rättsväsendets sida ska vidtas kan frågan ställas vad som utgör skillnaden mellan den tilltänkta anmälningsskyldigheten och den redan befintliga till socialtjänsten. *Om* den tilltänkta anmälningsskyldigheten innebär att man vill vidta åtgärder från rättsväsendets sida, måste en avvägning göras mellan verkningarna av rättsväsendets åtgärder, kontra socialtjänstens insatser i bekämpandet av kriminalitet bland unga. Detta ämne utgör ett eget arbete i sig, men för att belysa ytterligare en intressekonflikt som kan uppstå vid införandet av en skyldighet för skolan att anmäla brott till polisen kan det vara värt att kort kommentera det faktum att det kan uppstå vissa effekter av att sätta barn och unga i det ”kriminella facket”.

En studie från 2003 har visat på en skillnad mellan brottsbenägenheten hos unga som tidigare blivit gripna av polisen i relation till unga som begått brott men inte blivit gripna.²⁸⁰ Vad som framkommer av studien har sammanfattats av Brå som att ”13-14-åringar som varit föremål för ett polisgripande något oftare begick brott i 20-årsåldern än jämnåriga som begått samma typ av brott som 13-14-åringar, men som inte gripits av polisen”.²⁸¹ En annan studie från 2014 visar på liknande resultat, alltså att ett gripande ökar sannolikheten för återfall i brott.²⁸² Studien från 2014 visar att en ungdom som blivit gripen oftare blir föremål för ytterligare åtgärder från rättsväsendet jämfört med andra ungdomar som på en jämförbar nivå har begått brott men inte blivit gripna.²⁸³ De nu nämnda studierna kommer från USA, men ytterligare en studie som

---

²⁷⁹ SOU 2022:1 s. 53. Se även handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 32–33.

²⁸⁰ Bernburg, Krohn, 2003.

²⁸¹ Brå 2016:20, s. 79.

²⁸² Se exempelvis Liberman, m.fl. 2014.

²⁸³ Liberman, m.fl. 2014, s. 363.

kommit fram till liknande slutsatser är en studie som kommer från Skottland.²⁸⁴ Brå har i en rapport från 2016 sammanfattat att forskarnas slutsats i den skottländska studien ”är att ’tidig upptäckt och tidiga insatser för barn och ungdomar som begår brott inte är någon exakt vetenskap utan riskerar att leda till stämpling och stigmatisering’” och att ”[j]u mer ingripande insatser samhället vidtog med anledning av brottet när barnet var 14 år, desto sämre gick det”.²⁸⁵

Det ska sägas att en anmälan till polisen inte per automatik skulle leda till ett gripande av den unge, för om en polis ”ska kunna gripa ett barn under 15 år krävs att barnets påträffas på bar gärning när han eller hon begår ett brott som har fängelse i straffskalan eller är på flykt från brottsplatsen”.²⁸⁶ Men det ska sägas att generellt kan ”rättsliga åtgärder snarast ha negativa följder för ett barn som misstänks för brott eftersom de kan leda till att barnet stämplas som kriminellt och att han eller hon utvecklar en negativ självbild och en benägenhet att också identifiera sig som kriminell. Rättsväsendets tidigare agerande i rättskedjan [...] kan därigenom vara negativt för barnet”.²⁸⁷

I Skolverkets rapport från 2023 menar en rektor för en gymnasieskola att ”kriminalitet blir en naturlig följd för de som misslyckas redan innan de kommer till gymnasiet” samt att 15-åringar inte borde bli stämplade som misslyckade.²⁸⁸ Även om det vid första anblick kan tänkas självklart att lagföra personer som begår brott, så visar de nämnda studierna på en ökad risk för återfall i brott för en ung person som har gripits av polisen, jämfört med en ung person som inte blivit det. En rektor har i en studie gjort observationen att ”[d]en svenska skolmodellen [...] skapar ett utanförskap där kriminalitet blir en naturlig följd” genom att ”stämpla 15-åringar som misslyckade och stänga dem ute från gymnasiet”.²⁸⁹ Det går att fundera över om samma resonemang går att applicera även på att stämpla ett barn som kriminellt, vilket mot bakgrund av nu nämnda studier snarare borde öka risken för att dessa ungdomar faktiskt kommer återfalla i kriminalitet vid högre ålder än om ungdomen inte stämplas som kriminell.

Detta ska dock inte misstolkas som att samhället ska acceptera att barn och unga begår brott, utan endast att det kan finnas skillnader i effekterna av att hantera den unges kriminalitet med sociala insatser och med rättsväsendets åtgärder, vilket är ett ämne som kan behöva undersökas vidare inom ramen för ett annat arbete.

---

²⁸⁴ McAra, McVie, 2010.

²⁸⁵ Brå 2016:20, s. 79–80. Se även McAra, McVie, 2010.

²⁸⁶ Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, s. 52.

²⁸⁷ SOU 2022:1, s. 107. Se även Brå 2016:20, s. 78–79.

²⁸⁸ Skolverket 2023:10, s. 19.

²⁸⁹ Skolverket 2023:10, s. 19.

6. Avslutande och sammanfattande diskussion

6.1 Anmälningsskyldigheten i förhållande till samverkan och sekretess

Att myndigheter måste samarbeta för att uppnå samhällliga mål är en självklarhet, och en samverkan mellan skola, socialtjänst och polis är centralt för att kunna förebygga och bekämpa kriminalitet bland barn och unga. Även om en anmälningsskyldighet i sig inte nödvändigtvis står i strid med de sekretessbestämmelser vi har idag, så handlar det även här om en avvägning av hur mycket sekretess och tystnadsplikt ska ge vika för brottsbekämpningens intresse av information. Ska exempelvis en skolsköterska, eller en socialtjänstanställd kurator på skolan undantas skyldigheten att anmäla elever som begår brott på skolan? Om inte så kommer anmälningsskyldigheten flytta gränsen för var balansen går idag mellan den enskildes integritetsintresse och samhällsintresset av att beivra brott.

6.2 Anmälningsskyldigheten i förhållande till relationen mellan skolan och dess elever, beaktat ramen för skolans verksamhetsområde

Rent formellt har skolan inget ansvar att verka brottsförebyggande, än mindre är skolan en aktör för brottsbekämpning. Det som händer när det införs en skyldighet att anmäla brott till polisen är att det spelrum som finns idag för att göra en bedömning i varje enskilt fall, om huruvida en polisanmälan är den mest lämpliga åtgärden eller inte, tas bort. Ramen för skolans verksamhetsområde idag inrymmer utbildning och fostrande, och så fort skolan går mot att bli skyldiga att vidta för brottsbekämpningen relevanta åtgärder genom att vara skyldiga att anmäla brott till polisen, så spänns ramen för skolans verksamhetsområde ut. Genom en anmälningsskyldighet till polisen så tas dessutom inte den särskilda ställning som skolan har idag tillvara på, framför allt i förhållande till den relationen som skolan har möjlighet att bygga med barn och ungdomar.

Vad jag verkligen vill framhäva i den här avslutande delen är att skolan, polisen och socialtjänsten idag har ett långtgående samarbete när det kommer till unga personer som riskerar att bli, eller är, kriminella, och införandet av en anmälningsskyldighet kan utgöra ytterligare ett led i det samarbetet som redan finns idag. Det är av vikt att poängtera det faktumet att tillförandet av nya ansvarsområden för skolan, och ytterligare en anmälningsskyldighet, i sin tur kan påverka barn och ungdomars förhållningssätt och tilltro till skolan, dess verksamhet och personal. Detta genom att en skyldighet för skolor att anmäla brott till polisen kan medföra att eleverna upplever sig vara mer kontrollerade, eller att skolan intar en nästintill antagonistisk

position gentemot eleverna, snarare än att de upplever skolan som en trygg aktör som de kan vända sig till.

Genom ett införande av den tilltänkta anmälningsskyldigheten riskeras alltså att fokuset för skolans verksamhet skiftas från att vara en fostrande trygghet för barn och unga, som enligt lagstiftaren idag ses som särskilt skyddsvärda personer, till att bli en mer kontrollerande verksamhet som i praktiken kommer bidra till en stämpling av barn och unga som kriminella. Anmälningsskyldigheten kan skapa en intressekonflikt för skolan och dess personal att i vänster hand kunna balansera arbetsetiken av att inge trygghet och tillit till barn och ungdomar, och att i höger hand balansera en skyldighet att inte bara till socialtjänsten anmäla om de är oroliga för en elev utan också polisanmäla elever som begår brott. Detta är elever som kanske i första hand behöver stöd och hjälp, snarare än att bli en del av en förundersökning hos polis och åklagare. Med ett ökat fokus på juridiska begrepp inom skolan ”händer någonting med vad som hamnar i fokus. Med denna förskjutning kan de juridiska begreppen leda till att de relationer som uppstår i skolan får en mer instrumentell karaktär genom läraryrkets bedömande och bevakande funktioner”.²⁹⁰ Det är nämligen så att ”handlingar som utifrån en juridisk diskurs kan vara motiverade att anmäla, kan utifrån en socialpedagogisk diskurs ses som en reaktion på elevers upplevelser av den egna utsattheten”.²⁹¹

I kommittédirektivet konstateras det att ”kriminalitet måste vara lika oacceptabelt i skolmiljön som i andra delar av samhället” och att ”brottsliga handlingar [aldrig ska] accepteras”.²⁹² Självklart ska brottsliga handlingar på en skola inte vara mer accepterade än i övriga samhället, men just på grund av att skolan har en så särskild ställning i samhället, och har möjligheter att fånga upp barn och ungdomar på ett annat sätt än vad övriga samhället har, genom sin samverkan med ex. socialtjänsten, så går det att hantera det begångna brottet på ett annat sätt än hur resten av samhället hade haft möjlighet att göra. Här går det att uppmärksamma eleven, ta till stödinsatser och prata med eleven på ett annat sätt än vad ”samhället” hade kunnat göra om det hade hänt ”på stan”. Det handlar alltså inte om huruvida kriminalitet ska accepteras eller inte, utan det handlar om hur vi vill organisera vårt samhälle på ett sätt så att barn och unga inte hamnar, eller stannar kvar, i kriminalitet.

En aspekt som jag särskilt vill framhålla är det faktum att anmälningsskyldigheten i tilläggsdirektivet aktualiseras för de obligatoriska skolformerna, vilka i runda slängar sträcker

---

²⁹⁰ Bergh, Arneback, 2016, s. 25.

²⁹¹ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 46.

²⁹² Dir. 2023:22 s. 7.

sig från förskoleklass fram till gymnasiet. Införandet av en anmälningsskyldighet för barn under 15 år står direkt i strid med vad som flertalet gånger har uttalats av JO, att skolor borde vara återhållsamma med att göra polisanmälningar mot barn i de yngre skolklasserna då det i själva verket är socialtjänsten som har det primära ansvaret för barn och unga som begår brott. Här är det viktigt att komma ihåg att möjligheten att göra en polisanmälan kvarstår, även om en sådan skyldighet inte skulle införas. Skillnaden när en sådan skyldighet införs är dock att utrymmet för att kunna göra en bedömning i det enskilda fallet tas bort, och att "[p]olisanmälan symboliska värde [används] som en markering mot elevernas oönskade beteende".²⁹³ Arbetet som lärare innebär en möjlighet att vara en positiv förebild för ett barn eller en ungdom, och agera som en motvikt till negativa förebilder. En av de viktigaste faktorerna för att en ung person ska upphöra med kriminalitet är anknytningen till sådana vuxna förebilder som lyssnar på och motiverar den unge.²⁹⁴ En anmälningsskyldighet riskerar att suddas ut gränsen för när läraren å ena sidan ska vara en pålitlig och trygg vuxen, och å andra sidan måste anmäla den unge till polisen, vilket kan komma att påverka tilliten och förtroendet som eleverna har gentemot skolan och dess personal.

Jag har i det här arbetet försökt göra en kartläggning av de intressekonflikter som kan uppstå av att införa en skyldighet för skolpersonal att anmäla brott begångna på skolan till polisen, och hur det kan komma att påverka relationen mellan skolan och dess elever – samhällets barn och unga. Hela diskussionen kring införandet av en skyldighet för skolor att anmäla brott till polisen blir i slutändan en fråga om en avvägning mellan olika intressen: samhällets intresse av att bekämpa brott och kriminalitet som ställs mot intresset av att en ung person ska få hjälp och stöd och kunna känna trygghet till skolan och dess personal. Samhällets intresse av att bekämpa brott ställs även mot skolan och dess personals intresse av att ha kvar sin fostrande och trygghetsingivande roll för den unge. Om införandet av en anmälningsskyldighet kommer bli lösningen på problemen med kriminalitet bland barn och unga, och på skolans område, får framtiden utvisa, med start i den utredning som kommer redovisas senast den 29 februari 2024. Redovisningen av utredningen kommer klargöra om fokus kommer läggas på att låta skolan vara en aktör för att utbilda, fostra och påverka – eller om skolan kommer bli en aktör för brottsbekämpningen och agera polisens förlängda arm.

---

²⁹³ Lunneblad, Johansson, 2019, s. 47.

²⁹⁴ Se mer under avsnitt 5.2.

Källförteckning

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar

- SOU 2010:15. *Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp*
- SOU 2021:49. *En ny lag införs om kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete*
- SOU 2021:68. *Skärpta straff för brott i kriminella nätverk*
- SOU 2022:1. *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott*
- SOU 2023:60. *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2*
- SOU 2023:69. *Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen – En ny huvudregel*

Propositioner

- Prop. 1983/84:111 *med förslag till polislag m.m.*
- Prop. 1983/84:187 *om utredning av brott av barn under 15 år*
- Prop. 1990/91:18 *om ansvaret för skolan*
- Prop. 1992/93:220 *En ny läroplan för grundskolan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska särskolan*
- Prop. 1996/97:124 *Ändring i socialtjänstlagen*
- Prop. 1997/98:10 *Skattemyndigheternas medverkan i brottsutredningar, m.m.*
- Prop. 1997/98:99 *Aktiebolagets organisation*
- Prop. 1997/98:136 *Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst*
- Prop. 2002/03:53 *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.*
- Prop. 2005/06:161 *Sekretessfrågor – Skyddade adresser, m.m.*
- Prop. 2005/06:165 *Ingripanden mot unga lagöverträdare*
- Prop. 2006/07:80 *Bidragsbrottslag*
- Prop. 2009/10:105 *Barn under 15 år som misstänks för brott*
- Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*
- Prop. 2012/13:10 *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*

Prop. 2019/20:123 *Ett effektivare informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism*

Prop. 2022/23:78 *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott*

Kommittédirektiv och övrigt offentligt tryck

Dir. 2022:86 *Säkerheten i skolan ska förbättras*

Dir. 2023:22 *Tilläggsdirektiv till utredningen om att säkerheten i skolan ska förbättras (U 2022:04)*

Dir. 2023:112 *Skärpta regler för unga lagöverträdare*

Dir. 2023:126 *Tilläggsdirektiv till Utredningen om stärkt återvändarverksamhet (Ju 2022:12)*

Dir. 2023:154 *Varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan*

Göteborgs Stad Kommunstyrelsen, protokoll (nr 28), sammanträdesdatum 2023-09-20

Promemoria Ju2022/03671, *Uppdrag att utreda frågan om visitationszoner*

Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Barnombudsmannen, regeringsbeslut Socialdepartementet, S2022/04810 (delvis), 2022-12-22

Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Brottsförebyggande rådet, regeringsbeslut Justitiedepartementet, Ju2022/03704 (delvis), 2022-12-22

Litteratur

Alm, S., Brolin Låftman, S., Sandahl, J., Modin, B., *School effectiveness and students' future orientation: A multilevel analysis of upper secondary schools in Stockholm, Sweden*, Journal of Adolescence, 2019, Vol. 70, Issue 1, s. 62-73.

Berg, G., Gustafsson, C., Karlsson, R., *Samverkan – I lokalt brottsförebyggande arbete*, 3:e uppl., Stockholm: Norstedts Juridik, 2020.

Bergh, A., Arneback, E., *Hur villkorar juridifieringen lärarprofessionens arbete med skolans kunskaper och värden?*, Utbildning & Demokrati – Tidskrift för didaktik och utbildningspolitik, 2016, vol. 25, nr. 1, s. 11–31.

Bernburg, JG., D. Krohn, M., *Labeling, life chances, and adult crime: The direct and indirect effects of official intervention in adolescence on crime in early adulthood*, Criminology, 2003 (publicerad online 2006), Vol. 41, Issue 4, s. 1287-1318.

Bjereld, Y., *If they only knew – Bullying victimization among children and youth in the Nordic countries* (diss), Institutionen för socialt arbete – Göteborgs universitet, 2017.

Ekroth, J., Fridström Montoya, T., *Vad säger offentlighets- och sekretesslagen om socialtjänsten*, 2:a uppl., Stockholm: Gothia, 2010.

Heber, A., *Brottslingen som brottsoffer*, Kriminalvårdens utvecklingsenhet 2013, projektnummer 2010:168.

Lerwall, L., *Makt, myndighet, människa*, femte uppl., Uppsala: Iustus, 2021.

Lieberman, A., Kirk, D., Kim, K., *Labeling effects of first juvenile arrests: Secondary deviance and secondary sanctioning*, Criminology, 2014, Vol. 52, Issue 3, s. 313-551.

Lindberg, K., *Samverkan*, enda uppl., Malmö: Liber, 2009.

Lunneblad J., Johansson T., *"Vi kan ju inte polisanmäla allt som händer i skolan" – skolan, laget, våldet och dialogen*, Nordic Studies in Education, 2019, Vol. 39, s. 39–52.

McAra, L., McVie, S., *Youth crime and justice: Key messages from the Edinburgh Study of Youth Transitions and Crime*, Criminology & Criminal Justice, 2010, Vol. 10, Issue 2, s. 179-209.

Munck, J., Sverne Arvill, E., *Polislagen – En kommentar*, JUNO Version 15, Norstedts Juridik, 2023-11-08.

Olsson, S., *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola*, 7:e uppl., Lund: Studentlitteratur, 2019.

Sandgren, C., *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare : ämne, material, metod, argumentation och språk*, femte uppl., Stockholm: Norstedts Juridik, 2021.

Van der Put, C., Van der Laan, P., Stams, G-J., Deković, M., Hoeve, M., *Promotive factors during adolescence: are there changes in impact and prevalence during adolescence and how does this relate to risk factors?*, University of Amsterdam, International Journal of Child, Youth and Family studies, 2011, s. 119-141.

Rättsfall

NJA 2014 s. 910

AD 2011 nr 83

JO-beslut

JO ämbetsberättelse 1993/94

JO beslut från 23 juni 1998, dnr 352–1998

JO beslut från 5 november 2007, dnr 4418–2006

JO beslut från 27 oktober 2009, dnr 2798–2008 samt 2845–2008

JO beslut från 12 juni 2018, dnr 2211–2017

Styrdokument och handböcker

Handbok för socialtjänsten, *Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*, artikelnummer 2022-5-7884

Handbok för socialtjänsten, *Barn och unga som begår brott*, artikelnummer 2020-2-6577

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr), 2022, upplaga 1:2

PM 2022:12, *Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet*, dnr. A153.079/2020

RPSFS 2012:7, Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om rapporteftergift

Socialstyrelsen, Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Skolverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sveriges Kommuner och Regioner, *SIG – Samverkan i sociala insatsgrupper*, artikelnummer 2022-6-8048, 2022

Socialstyrelsen, Skolverket, *TSI-boken – Stöd i arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga*, 2023

Rapporter

Brottsförebyggande rådet, rapport 2004:4, *Revisorernas anmälningsskyldighet*

Brottsförebyggande rådet, rapport 2009:6, *Grövre våld i skolan*

Brottsförebyggande rådet, rapport 2016:20, *Insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden*

Brottsförebyggande rådet, rapport 2021:5, *Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet*

Brottsförebyggande rådet, rapport 2022:5, *Skolundersökningen om brott 2021 – Om utsatthet för och delaktighet i brott*

Brottsförebyggande rådet, rapport 2023:8, *Polisanmälda brott mot barn i åldern 7–15 år*

Brottsförebyggande rådet, *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov 2023*, Stockholm 2023

Skolverket, rapport 2023:10, *Skolans roll i det brottsförebyggande arbetet – En nordisk jämförelse och en kartläggning av brottsförebyggande arbete i svensk skola*

Internetkällor

Integritetsskyddsmyndigheten, *Brottsbekämpande verksamheter och personuppgiftsbehandling*, senast uppdaterad 12 juni 2023, hämtad den 12 oktober 2023, hämtad från: <https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/dataskydd-pa-olika-omraden/brottsbekampning/>

Pressmeddelande från Justitiedepartementet, *Förslag på ökat informationsutbyte med brottsbekämpningen presenteras*, Regeringen.se, publicerad 30 oktober 2023, hämtad 2 november 2023 från: <https://regeringen.se/pressmeddelanden/2023/10/forslag-pa-okat-informationsutbyte-med-brottsbekampningen-presenteras/>

Rättslig vägledning, *Brottsanmälan*, utgåva 2023.13, Skatteverket.se, hämtad 14 november 2023 från: <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2023.13/341608.html>